

Natura 2000 Fenntartási Terv

*HUBF20050 Csörnyeberek
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület*

Celldömölk, 2021.

Radiola Kutató és Tanácsadó Bt.

Felelős tervező

Dr. Mesterházy Attila

Vezető szakértők

Dr. Mesterházy Attila (környezetgazdálkodási agrármérnök, botanikus)

Közreműködő szakértő

Dr. Lökkös Andor (agrármérnök, zoológus)

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

TARTALOMJEGYZÉK

I. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	4
1. A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI	5
1.1. NÉV	5
1.2. AZONOSÍTÓ KÓD	5
1.3. KITERJEDÉS	5
1.4. A KIJELÖLÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK	5
A JELÖLŐ ÉLŐHELYEK ÉS FAJOK FELSOROLÁSÁNÁL A NATURA 2000 TERÜLET ADATLAPJÁNAK 2019. ÉVI VÁLTOZATÁT VETTÜK ALAPUL.....	5
1.4.1. A terület jelölő élőhelyei.....	5
1.4.2. A terület jelölő fajai.....	5
1.5. ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	6
1.6. EGYÉB VÉDETTSEGI KATEGÓRIÁK	6
1.7. TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK.....	8
2. VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK	10
3. KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	14
3.1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE	14
3.2. KEZELÉSI JAVASLATOK.....	15
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	17
3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok.....	17
3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok	17
3.2.1.2.1. Mezőgazdálkodás	17
3.2.1.2.3. Erdőgazdálkodás	31
3.2.1.2.3. Vadgazdálkodás.....	48
3.2.1.2.4. Vízgazdálkodás	49
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	51
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	54
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	55
3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)	56
3.2.5.1. A tervezési terület kezelési egységeinek áttekintő térképe	56
3.2.5.2. A tervezési terület kezelési egységei 1. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)	57
3.2.5.3. A tervezési terület kezelési egységei 2. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)	58
3.2.5.4. A tervezési terület kezelési egységei 3. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)	59
3.2.5.5. A tervezési terület kezelési egységei 4. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)	60
3.2.5.6. Jelmagyarázat a Csörnyeberek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységeit ábrázoló térképlapokhoz.....	61
3.3. A KEZELÉSI JAVASLATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETSÉGES ESZKÖZEI A JOGI HÁTTÉR ÉS A TULAJDONVISZONYOK FÜGGVÉNYÉBEN	62
3.3.1. Agrártámogatások.....	62
A FONTOSABB ÚMVP JOGCÍMRENDELETEK VP FELHÍVÁSOKNAK VALÓ MEGFELELTETÉSE	75
3.4. A TERV EGYEZTETÉSI FOLYAMATÁNAK DOKUMENTÁCIÓJA	78
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	78
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	78
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	80

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Csörnyeberek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBF20050
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	2133,54 ha
---------------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2019. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal
- 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek
- 91F0 Keményfás ligeterdők
- * kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

1.4.2. A terület jelölő fajai

A terület adatlapján szereplő jelölő fajok:

- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
- kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)
- nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010.(V.11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Galambok	Zala megye	498,94	23,1	19,26
Miháld	Zala megye	428,13	19,9	19,79
Pat	Zala megye	199,67	9,2	24
Somogysimonyi	Somogy megye	61,75	2,9	3,9
Varásló	Somogy megye	51,39	2,3	4,19
Zalacomár	Zala megye	854,82	39,7	15,57
Zalaszentjakab	Zala megye	58,4	2,7	8,33
Összesen:		2153,1	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- A tervezési terület része a Zalacomári Madárrezervátum Természetvédelmi Terület, mely a 9/1976. OTvH számú határozata alapján Országos Jelentőségű Védett Természeti Terület. 9/1976 OTvH határozat (123/2007. (XII.27.) KvVM rendelet alapján újra kihirdetve)
- A tervezési területen ex lege védett lapterület található, de a hatósági határozattal történő lehatárolása még nem történt meg. Kihirdetésre várnak a Galambok 0260/4, 0316, 0317/1,2, 0318, 0319/1, 0394/1, 0395, 0401/1, 0404, 0405/1, 0405/4 helyrajzi számú ingatlanokon lévő lapterületek.
- A tervezési terület teljes terjedelmében az országos ökológiai hálózat magterület övezetéhez tartozik.
- A Zalacomár 10-11 erdőtagok erdőrezervátumként nyilvántartottak, de határozatban nincsenek kihirdetve
- 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
Országos Jelentőségű Védett Természeti Terület	-	Zalakovári Madárrezervátum Természetvédelmi Terület	261,6	100 %	123/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
<i>ex lege</i> láp	-	Galambok 0260/4, 0316, 0317/1,2, 0318, 0319/1, 0394/1, 0395, 0401/1, 0404, 0405/1, 0405/4 hrsz	-		A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény Vidékfejlesztési Értesítő 2012. évi I. száma
ökológiai hálózat magterület övezete	MT	-	2133.54	100 %	Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
erdőrezervátum	-	Zalakovár 10-11 erdőtagok	105	100 %	nincs kihirdetve

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Településrendezési eszközök

- Zalakomár Nagyközség Önkormányzat képviselő-testületének 14/2015.(V.28.) önkormányzati rendelete Zalakomár Nagyközség helyi építési szabályzatáról
- Zalakomár Nagyközség Önkormányzat képviselő testületének 6/2018.(V.30.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről, egységes szerkezetbe foglalva a 7/2019. (V.7.) önkormányzati rendelet módosítással
- Zalaszentjakab Község Önkormányzat Képviselő-testülete 7/2018.(V.18.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről
- Galambok Község Önkormányzat Képviselő-testülete 5/2005.(V.01.) önkormányzati rendelete Galambok község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról
- Galambok Község Önkormányzat Képviselő-testülete 5/2013.(IV.19.) önkormányzati rendelete Galambok község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról szóló 5/2005.(V.01.) önkormányzati rendeletének módosításáról
- Galambok Község Önkormányzat Képviselő-testülete 13/2013.(IX.13.) önkormányzati rendelete Galambok község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról szóló 5/2005.(V.01.) önkormányzati rendeletének módosításáról
- Pat Község Önkormányzat Képviselő-testülete 15/2017.(XII.21.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről
- Varászló Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 6/2018.(IV.27.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről
- Somogysimonyi Község Önkormányzat Képviselő-testületének 10/2019.(IX.16.) önkormányzati rendelete Somogysimonyi Község településképének védelméről
- Miháld Község Önkormányzati Képviselő-testületének 7/2018.(XI.5.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről
- Miháld Község Önkormányzati Képviselő-testületének 10/2016.(X.28.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról és szabályozási tervről szóló 6/2009. (VII. 29.) rendelet módosításáról
- Miháld Község Önkormányzati Képviselő-testületének 6/2009.(VII.29.) önkormányzati rendelete Miháld Község Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről

Körzeti erdőtervek

- Zalakomári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve (érvényes 2013.01.01-2022.12.31) (határozat száma: ZAG/01/67/2013.) érintett települések: Galambok, Miháld, Pat, Zalakomár, Zalaszentjakab.

Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

410. számú Dél-balatoni vadgazdálkodási tájegység [10/2018. (VII. 3.) AM rendelet a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről]: A tervezési területen vadászterülettel rendelkező Szent Hubertus (8737 Somogysimonyi, Petőfi S. u. 1.)14-351850-410 kódszámú vadászterület vadgazdálkodási üzemtervét a 2017.03.01.-2037.02.28. közötti időszakra a SO-04H/FM/00184-6/2019. határozattal hagyták jóvá.

506. számú Zala-kisbalatoni vadgazdálkodási tájegység [12/2018. (VII. 3.) AM rendelet az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről]: A tervezési területen vadászterülettel rendelkező Pat és Környéke Földtulajdonosok Vadásztársaság (8825 Pat, Fő u. 9.) 20-202650-506 kódszámú vadászterület vadgazdálkodási üzemtervét a 2017.03.01.-2037.02.28. közötti időszakra a ZA-05/ZAH/020/346-1/2019. határozattal hagyták jóvá.

A tervezési területen vadászterülettel rendelkező Zalakomár és Környéke Vadásztársaság (8752 Zalakomár, Külterület major 0501/2 hrsz.) 20-202770-506 kódszámú vadászterület vadgazdálkodási üzemtervét a 2017.03.01-2037.02.28. közötti időszakra a ZA-05/ZAH/020/121-3/2019. határozattal hagyták jóvá.

Halgazdálkodási terv

- A területen egyetlen horgászvíz található, mely a Miháldi-vízfolyáson lévő tározót foglalja magába. A tó halgazdálkodásra jogosultja a Miháldi Horgász Egyesület, mely a kezelési feladatokat az Agrárminisztériummal kötött a HHgF/173-1/2015 számú szerződés alapján látja el. A halgazdálkodási terv az illetékes halgazdálkodási hatóságnál fellehető.
- A területen található Varászlói- halastavakon haltermelés zajlik. A tavak üzemeltetője a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. A halastavak vízjogi üzemeltetési engedélyének száma: 1518-1/2/2010., utolsó módosító határozat 36800/141-5/2018.ált., érvényessége: 2021.01.01, mely megújításra fog kerülni. A halastavak területén horgásztó nem üzemel, így halgazdálkodási tervsincsen.

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- A Víz Keretirányelv Hazai Megvalósítása, Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, Balatonrészvízgyűjtő, 4-1 Zala alegység, közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2015. április <http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen jellemző veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett terület aránya a jelölő érték szempontjából (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	H	4.3	A kaszálás elmaradása alapvetően veszélyezteti a Sík- és dombvidéki kaszálórétek közösségi jelentőségű élőhely (6510) fennmaradását, mivel művelés hiányában ezek degradálódnak, gyomosodnak, nádasodnak, majd helyüket fűszárú növényzet foglalja el. A művelés felhagyása következtében hosszabb távon eltűnnek a sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) utolsó élőhelyei is.
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	M	3	Az intenzív szarvasmarha legeltetés degradálja a terület sík- és dombvidéki kaszálórétjeit (6510).
B01	Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás)	L	1	A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek jelölő élőhely állományainak kisebb területrészein fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>) ültetvényeket alakítottak ki, ezzel csökkentve a jelölő élőhely kiterjedését. A kaszálás elmaradása esetén e gócpontokból kiindulva az özönnövény gyors térhódításba kezd az élőhely rovására.
B02	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is	L	30	A területen folytatott erdőátalakítás a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), a 91F0 Keményfás ligeterdők és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal állapotát jelentős mértékben veszélyezteti. Az őshonos fafajokból (magas kőris, éger, kocsánytalan tölgy) létesített monokultúrákban megszűnik a jelölő élőhely, az állományok többsége egykorú, ritkák az idős faegyedek.

				A táplálkozásra, szaporodásra alkalmas élőhelyek szűkösége veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a nagy höscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>), a nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteinii</i>) állományait.
B03	Erdőfelújítás idegenhonos, vagy tájidegen fajokkal vagy azok betelepítése (beleértve az új fajokat és GMO-kat)	L	20	Az idegenhonos vagy nem termőhelyhonos fafajok állományai (akácok, erdeifenyvesek, vörös tölgyesek) a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -al közösségi jelentőségű élőhely potenciális termőhelyeit foglalják el. A potenciálisan alkalmas élőhelyek megszűnése veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a nagy höscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>), a nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteinii</i>) állományait. További probléma az akácokból kiinduló növényi invázió, mely az állományokkal szomszédos élőhelyeket degradációval, gyomosodással veszélyezteti, akár teljesen át is alakítja.
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	H	80	Az idegenhonos faállományokban az őshonos fafajokat fogyasztó közösségi jelentőségű rovarfajok (nagy höscincér- <i>Cerambyx cerdo</i> , szarvasbogár- <i>Lucanus cervus</i> , skarlátbogár- <i>Cucujus cinnaberinus</i> , kerekvállú állasbogár - <i>Rhysodes sulcatus</i>) nem tudnak fennmaradni. A fakitermeléssel megszűnnek a díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>) szaporodóhelyei.
			30	A nagy vágásterületekkel operáló fokozatos felújítévágás, a közelítéssel járó taposás, az elegyfák eltávolítását még fiatalos korban veszélyezteti a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal kedvező természeti állapotát.
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is	H	80	A holtfák eltávolítása veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy höscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) és a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) állományait, a nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>) szaporodó és pihenő helyeit.

B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábónálló vagy fekvő holt fát)	H	80	Az idős fák eltávolítása veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) és a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) állományait, a nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>) szaporodó és pihenő helyeit.
B09	Tarvágás	H	60	A tarvágás során keletkező nagy kiterjedésű nyílt területeken özönnövények, gyomok jelennek meg, így a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), a 91F0* Keményfás ligeterdők és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeae</i> val és <i>Carpinus betulusszal</i> természetes fajkészlete csökken, állományaik degradálódnak.
			90	Az idős erdők véghasználatára megszűnteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) és a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) állományait, a nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>) szaporodó és pihenő helyeit. A fakitermeléssel megszűnnek a díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>) szaporodóhelyei.
B13	Égetés erdészeti célból	L	10	A vágásterületeken keletkezett faanyag elégetése növeli a veszélyét az akác terjedésének, melynek megjelenése kedvezőtlenül hat a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeae</i> val és <i>Carpinus betulusszal</i> fajkészletére és természetességére.
B16	Faanyag szállítása	L	20	A vágásterületeken közlekedő nehéz gépjárművek degradálják a termőhelyet, a kocsinyomokban gyomok, idegenhonos növények és, inváziós fajok juthatnak be a természetes erdőkbe így, degradálják a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) közösségi jelentőségű élőhelyeket.
B27	A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti	M	10	A mocsaras részeken lévő erdők termőhelyének lecsapolásával a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion nanae</i> , <i>Salicion albae</i>) élőhelyek kiszáradnak, átalakulnak.

	célból (beleértve a gátakat)	H	10	Az erdei vízállások, mocsarak vizeinek elvezetése megszünteti a dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>) szaporodóhelyeit.
G07	Vadászat	H	100	A vadászathoz köthető vadetetés, berendezések kialakítása, degradálja a pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) termőhelyét, aljnövényzetét, a túltartott vadállomány jelentős mértékben akadályozza a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), a 91F0 Keményfás ligeterdők és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek felújítását.
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	H	80	A fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), mely a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), a 91F0 Keményfás ligeterdők és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek számos élőhelyfoltjának átalakulásával fenyeget. Legalább áttételesen valamennyi jelölő értékre negatív hatással van élőhelyeik beszűkülésre, leromlására útján. A lágyszárú özönfajok közül a legnagyobb problémát a <i>Solidago gigantea</i> jelenti. Jelentős veszélyforrás a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek élőhelyek esetében, ahol a kevésbé jó vízellátottságú állományok aljnövényzetét eluralja.
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	H	0,05	A Miháld közelében lévő Boross-tóban kialakult 3150 Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja élőhelyet a tó feltöltődése miatti egyre gyakoribb kiszáradása veszélyezteti
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlatnak által okozott közvetlen változás)	H	5	A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek élőhelyek gyepek több állománya cserjésedőben van a szukcesszió miatt. Az erdősülő gyepek fajkészletük jelentős részét elvesztik. A szukcesszió megfékezése természetvédelmi beavatkozást igényel a terület északi és déli részein lévő gyepterületeken valamint a tisztásokon.

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Jövőben várható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
N02	Aszály és csapadék-mennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	H	1	A mezoklíma szárazodásával a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), a 91F0 Keményfás ligeterdők kiszáradása, üde típusjelző fajok visszaszorulása várható. A mocsaras termőhelyeken lévő erdők leromlásával párhuzamosan az inváziós fafajok térhódítása is potenciális veszélyforrást jelent.

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A tervezési területen országos viszonylatban is jelentős kiterjedésben található jó természetességű láp- és mocsárerdők, valamint keményfaligetek. E területre vonatkoztatva ezért a legfontosabb természetvédelmi cél a 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus és a 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípus állapotának megőrzése és javítása. Fontos cél továbbá a tervezési terület túlnyomó részén potenciális klímazonális élőhelytípusnak tekinthető 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus foltjainak fenntartása, természetességének fejlesztése, kiterjedésének növelése. E célok elérésének eszközeként általános elvként fogalmazható meg (erdőrészlet léptékre is értelmezve) a változatos fajösszetételű és korosztályszerkezetű, idős, odvas fákat és vastag, álló és fekvő holtfát is nagyobb mennyiségben tartalmazó, folyamatos erdőborítást biztosító állományok kialakítása és fenntartása, a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más idegenhonos özönnövények terjedésének megakadályozása, a jellegtelen keményfás és puhafás faállományok állapotának javítása. Ezen célkitűzések megvalósulása a záloga a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), a kerekvállú állásbogár (*Rhysodes sulcatus*), a szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) közösségi jelentőségű, illetve védett faj megőrzésének. Hosszabb távon fontos feladat továbbá a fenti jelölő élőhelytípusok termőhelyét elfoglaló, sok esetben azokat veszélyeztető akácos, fenyves és más idegenhonos faállományok honos fafajkból álló, kedvező természetvédelmi állapotú erdőkké való átalakítása.

A tervezési területen gyepes élőhelyek csak viszonylag kis kiterjedésben találhatóak, számos közülük a művelés felhagyását követően beerdősült vagy özöngyomok uralták el, illetve a nem megfelelő kezelés miatt jellegtelenné vált. Kiemelt természetvédelmi célkitűzés ezért a különösen veszélyeztetett, kiemelt közösségi jelentőségű 6260* Pannon homoki gyepes és a

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus megmaradt állományainak hosszú távú fenntartása kaszálás vagy legeltetés útján. A leromlott állapotú, gyomos, cserjésedő vagy a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), illetve az amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*) által veszélyeztetett állományaik helyreállítása, a megfelelő legeltetési, illetve kaszálási intenzitás beállítása sürgető feladat. Ez kulcsfontosságú az üde rétek közösségi jelentőségű, védett lepkefaja, a nagy tűzlepke (*Lycaena dipar*) sérülékeny populációinak, valamint számos más, gyepes élőhelyekhez kötődő faj fennmaradása és az élőhelyi változatosság megőrzése szempontjából is.

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

3.2. Kezelési javaslatok

A tervezési terület természeti értékeinek megőrzését szolgáló kezelési elveket és javaslatokat általánosságban és úgynevezett kezelési egységekhez rendelt csoportosítva adjuk meg a következőkben. A kezelési egységek lehatárolása a 2016-ban készült, az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer 2011-ben kiadott változatán (ÁNÉR 2011) alapuló élőhelytérkép alapján történt. Ennek során az azonos kezelést igénylő élőhelyfoltokat összevontuk, illetve az élőhelyfolton belül különböző kezelést igénylőket leválasztottuk. Arra törekedtünk, hogy a javaslatok megfelelő mértékben specifikusak lehessenek, így az eltérő kezelést igénylő élőhelyeket elkülönítettük. Ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere könnyen áttekinthető legyen és a terület ne legyen indokolatlanul felaprózva. A kezelési javaslatokat a kezelési egységek területén belül előforduló jelölő értékek igényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi állapotának függvényében határoztuk meg. Az egyes kezelési egységekbe sorolt ÁNÉR élőhelytípusok és közösségi jelentőségű élőhelyek összefoglalását a 2. táblázat mutatja.

Az élőhelyek kezelésére vonatkozó, 3.2.1-es fejezetben elsőként a gazdálkodáshoz szorosan nem kötődő kezelési javaslatokat adjuk meg, majd a gazdálkodáshoz köthető javaslatokat. A gazdálkodáshoz köthető javaslatokat négy alfejezetben tárgyaljuk, annak megfelelően, hogy a javaslatok a mezőgazdálkodásra, az erdőgazdálkodásra, a vadgazdálkodásra vagy a vízgazdálkodásra vonatkoznak.

A kezelési egységeken belül a gazdálkodáshoz köthető javaslatokat követik az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok. , majd végül a kezelési javaslatok rövid indoklását adjuk meg, hogy a kezelési előírások háttéré is megismerhető legyen.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

2. táblázat: A kezelési egységek összefoglaló táblázata

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett ÁNÉR élőhelytípusok kódja	Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek kódja	Terület (ha)	Terület (%)
KE-1	Sásos mocsarak, nádasok	Ac, B1a, B5, B5xB4, B5xOB	3150	43,51	2,05
KE-2	Üde és nedves gyepek	B4, B5, D34, E1, E1xOD, E1xP2b, RA	6510	166,16	7,82
KE-3	Homoki gyepek	H5b, H5bxP2b, H5bxS6, OC, P2bxH5b	6260*	13,29	0,63
KE-4	Jellegtelen gyepek	OB, OBxOD, OC, OD, ODxOB, ODxRB	-	33,63	1,58
KE-5	Erdősülő gyepek, cserjések	P2a, P2b, RA	-	14,12	0,66
KE-6	Szántók	T1, T10	-	20,04	0,94
KE-7	Lápcserjések és láperdők	J1a, J2	91E0*	22,82	1,07
KE-8	Örökerdő	J2, J2xJ6, J5, J6, K2, K2xJ6, RBxK2	91E0*, 91F0, 91G0*	709,86	33,31
KE-9	Tölgyesek	K2, K2xS6, P1, P1xS6	91G0*	216,3	10,15
KE-10	Jellegtelen és pionír erdők, facsoportok, vágásterületek	OBxB5, OBxRB, OCxRC, OD, ODxB5, OF, P8, P8xB5, RA, RB, RBxB5, RBxK2, RBxOD, RBxRC, RBxS6, RC, RCxB5, RCxS3, RCxS6	91E0*, 91G0*	552,3	25,91
KE-11	Faültetvények	RDa, S3, S4, S4xS6, S5	-	112,48	5,21
KE-12	Akácok	RDb, S1, S6, S6xRC, S7	-	134,76	6,34
KE-13	Állóvizek és szegélyvegetációjuk	B1a, U9	-	75,74	3,56
KE-14	Művi létesítmények	OB, OBxRB, P2b, U4, U10, U11	-	16,28	0,77

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

A tervezési területtel érintett térség turisztikai, ipari fejlesztései, településfejlesztési tervezése során kiemelt figyelmet kell fordítani a közösségi jelentőségű élőhelyek megőrzésére. Ennek érdekében a tervezési területen a jövőben csak a közösségi jelentőségű élőhelyek fenntartását, állapotuk javítását vagy bemutatását, illetőleg a gyalogos és kerékpáros turizmust, a helyi értékek látogatását szolgáló létesítmények elhelyezése javasolt a feltétlenül szükséges mértékben és kiterjedésben. A közösségi jelentőségű és védett értékekre a közmű és úthálózat fejlesztésekor, helyreállításakor is figyelemmel kell lenni. A földutak javítását a pocsoltyákban élő és szaporodó védett és közösségi jelentőségű kételtűek védelme érdekében tervszerűen célszerű végezni, annak részleteit a természetvédelmi kezelővel a munkálatok megkezdése előtt egyeztetni ajánlott. Javasolt az utakon kialakult vízállások kiváltására mesterséges vizes élőhelyek kialakítása. Kerülni kell minden olyan tervet és beruházást, mely a tervezési területen található vízfolyások ökológiai állapotát és a tervezési terület vízháztartását kedvezőtlenül befolyásolhatja.

A tervezési terület vízi életközösségei és vízháztartása szempontjából fontos a vízfolyások folyamatos árnyalásának biztosítása. Az 1995. évi LVII. törvényben, illetve 120/1999. (VIII. 6.) Korm. Rendeletben meghatározottak alapján emberélet és vagyonvédelem érdekében esetlegesen szükségessé váló vízügyi beavatkozások csak a legszükségesebb mértékben, a vízfolyások tényleges medrére vonatkozóan, a 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus megőrzésére való fokozott figyelemmel történhetnek.

A mező-, erdő-, illetve vízgazdálkodással nem érintett területeket a Művi létesítmények (KE-14) kezelési egységbe soroltuk. E kezelési egységbe kerültek az épületek a hozzájuk tartozó kertekkel, a közúthálózat tervezési területet érintő szakaszai, a főbb erdei utak, útrézsűk, a mesterséges vízállások kaszált partoldalai, erdészeti rakodók, melyek összesített kiterjedése 16,28 hektár. E területrészek karbantartására vonatkozóan általános érvényű kezelési javaslat az idegenhonos inváziós fajok terjedésének megfékezése. Ez elsősorban a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), továbbá a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) és az amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*) terjedésének megfékezését jelenti. A növénytelepítések során őshonos, a tájban jellemző fajokat célszerű választani. Fontos az őshonos fafajok idős egyedeinek kímélete, mivel azokhoz számos közösségi jelentőségű és védett állatfaj kötődik. A munkálatok tervezésekor és kivitelezése előtt szakmai állásfoglalás, tanácsadás céljából érdemes felkeresni a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatóságot. A lágyszárú özönnövények terjedésének megelőzése érdekében a zöldfelületek rendszeres kaszálása javasolt.

3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

3.2.1.2.1. Mezőgazdálkodás

Gyep

A tervezési terület gyepterületeit öt kezelési egység érinti, melyek együttesen annak megközelítőleg 14%-át borítják. Ugyanakkor természetközeli állapotú nyílt élőhelyek, gyepterületek a tervezési terület alig több mint egytizedén találhatók.

Ezek túlnyomó részt villanypásztorral vagy kerítéssel elkerített, legeltetett területek, kisebb részben kaszált vagy száruzással kezelt területek. A legelőkön pásztor hiányában a legelő állat válogató magatartása miatt egyes helyeken a túllegelés, míg másutt az alulhasználat jelei

mutatkoznak. Számos korábbi gyepterület művelését felhagyták, illetve helyét erdősítették, vagy felszántást követően ma vadföldként hasznosítják. A legelőkön kívül egyéb gyepterületek esetében gyakori kezelés a szárazzás, ami a gyepek fajkészletének elszegényedéséhez vezet. A kezeletlen gyepeken erősen terjednek az özönnövények, mint az amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*), a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), valamint a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*).

A Sásos mocsarak, nádasok (KE-1) többségükben a múltban kaszált vagy legeltetett üde gyepek felhagyásával keletkezett, az év nagy részében nedves, vízállásos területek, melyek esetében természetvédelmi szempontból az újbóli mezőgazdasági hasznosítás mellett egyes esetekben a szukcesszió szabad érvényesülése is elfogadható.

Az Üde és nedves gyepek (KE-2) kezelési egységbe kerültek azok a gyepfoltok, melyeket még jelenleg is kezelnek vagy művelésük felhagyását követően még nem romlottak le teljesen.

A Homoki gyepek (KE-3) kezelési egységbe soroltuk a rövidfűvű szárazgyepeket, melyek művelését felhagyták, ezért különösen veszélyeztetettek. A fenti két kezelési egységbe sorolt élőhelyek állapotának megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása alapvető feltétele a tervezési területen meglévő gyepes közösségi jelentőségű élőhelyek és a gyepekhez kötődő közösségi jelentőségű, valamint védett fajok fennmaradása szempontjából; továbbá e területek biztosíthatják a fajforrást a jellegtelen gyepek regenerálódásához. A Jellegtelen gyepek (KE-4) kategóriába a bolygatott, korábban szántóként vagy vadföldként hasznosított parlagok, a regeneráció elején járó, illetve a felhagyott, a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) által gyakran erősen fertőzött, leromlott gyepfoltok kerültek. Az Erdősülő gyepek, cserjések (KE-5) az egykori nagyobb kiterjedésű gyepfoltok legutóbb felhagyott maradványai, részterületei melyek még a fásszárú növényzet eltávolításával visszaalakíthatók volnának, ezzel hozzájárulva a tervezési terület értékeinek, élőhelyi és faji változatosságának fennmaradásához.

(a) Kezelési egység kódja: KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása: Sásos mocsarak, nádasok

Egykori üde-nedves kaszálórétek felhagyása nyomán vagy erdei vízállások területén kialakult, parti sás (*Carex riparia*) vagy nád (*Phragmites australis*) uralta, néhol cserjésedő, erdősödő, viszonylag fajszegény élőhelyek. A kezelési egység teljes területe: 42,26 hektár.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

B5 Nem zsombékoló magassásrétek

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

3150 Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzette

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

közönséges denevér (*Myotis myotis*)

nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*), erdei béka (*Rana dalmatina*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi szempontból a korábbi gyepterületek helyén kialakult sásos, nádas mocsarak újbóli gyepként való hasznosítása és lassú beerdősődése egyaránt elfogadható, előnyben kell azonban részesíteni a gyepterület helyreállítását, majd évi 2 alkalommal végzett kaszálását, illetve legeltetését. A sások és a nád zsenge hajtásainak tavaszi, nedves talajállapotok mellett végzett legeltetésével hatékonyan segíthető az állományok mocsárrétté alakítása. A mocsárrétté alakított állományokra már a KE-2 azonosítójú kezelési egység előírás-javaslatai az irányadóak. Néhány időszakosan kezeletlen sásos folt kijelölésével a sásos foltokhoz kötődő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), illetve más hasonló igényű faj számára is hosszú távon alkalmas élőhely biztosítható.

Ahol a kezelési egység erdei vízállások területén kialakult sásos mocsarakat, időszakos állóvizeket foglal magába, ott a vízháztartás megőrzése, a bolygatás megelőzése, illetve az özönnövények terjedésének megakadályozása a legfontosabb feladat. A vadászati és vadgazdálkodási létesítmények kialakítása előtt javasolt a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004.(X.8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, 16., 17., 18. § az élőhelyek általános védelméről
- A gyepek (rét vagy legelő művelési ágban nyilvántartott területek) vonatkozásában: A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- Üzemtervezett erdőterületen levő élőhelyfoltok esetében a Zalakomári, illetve a Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

GY118	Élőhelyrekonstrukció.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukcióra az egykori gyepterületek helyreállítása esetén lehet szükség. Az erdősődő, cserjésedő területrészekben cserjeirtás, fakivágás, a nyílt területeken szárazzás, majd évi kétszeri legeltetés vagy kaszálás, illetve a második/harmadik növedék legeltetésével kombinált kaszálás útján a kezelési egység területén még helyreállíthatók az egykori üde gyepek. A korábban állandó vizű Boross-tó (Miháld 2TN3 erdőrészlet) vízháztartásának stabilizálása és ezzel a 3150 Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzete közösségi jelentőségű élőhelytípus fennmaradásának tartós biztosítására a jelenlegi klimatikus viszonyok mellett már csak mesterséges vízutánpótlás útján lenne lehetőség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A felhagyott nedves gyepek újbóli használatba vételével növelhető lenne a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhely kiterjedése. A természetvédelmi szempontból tartósan megfelelő gyepegzálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni.

A kezeletlen állapot fenntartása esetén a nád és a sásfajok a talajt sűrűn átszövő gyökérszete, valamint a kezelés hiányában folyton képződő, vastag avarréteg következtében a foltok csak lassan erdősülnek, és magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*) való fertőzöttségük általában alacsony. Idővel a kezelési egység foltjai 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnionincanae*, *Salicionalbae*) jelölő élőhelyé alakulhatnak, ami természetvédelmi szempontból alapvetően elfogadható, azonban ha a tervezési területet egységesen szemléljük, előnyösebb a nagyobb élőhelyi változatosságot fenntartani. Ennek érdekében javasolt a korábban is gyepterületként hasznosított, a művelés felhagyása következtében sásos, nádas területeket kaszálással és/vagy legeltetéssel kezelni.

Az erdei vízállások területén kialakult sásos mocsarak számos rovar, kételtű és emlősfaj számára nyújtanak élő- és táplálkozóhelyet. Vízháztartásuk megőrzése, háborítatlanságuk fenntartása különösen fontos a tervezési területen élő védett és közösségi jelentőségű béka, valamint denevérfajok számára. A szórók, szózók, vadetetők közelében kis területen koncentráltan jelentkezik a nagyvad által okozott taposási kár, ami az érintett, jellemzően nedves talajú élőhelyekben maradandó kárt okoz, valamint hozzájárul számos gyomnövény terjedéséhez.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: Üde és nedves gyepek

Mocsárrétek és mezofil jellegű, zömében legelt, néhol kaszált gyepek, sásos, szittyós mélyedések, és a területükön található kisebb facsoportok összesen 166,16 hektár kiterjedésben

vannak jelen. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

B4 Lápi zombékosok, zombék-semlyék komplexek

B5 Nem zombékoló magassásrétek

D34 Mocsárrétek

E1 Franciaperjés rétek

RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

tövisszúró gébics (*Lanius collurio*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az érintett területek kaszálással vagy legeltetéssel egyaránt kezelhetők. Az évi kétszeri hasznosítás kívánatos a fajkészlet fenntartása és a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) visszaszorítása, elterjedésének megakadályozása érdekében is. Fontos, hogy a két kezelés között legalább 60 nap regenerációs időt kell hagyni. A nedves gyepek a legeltetéssel való hasznosításra különösen érzékenyek, könnyen túlhasználat miatti leromlás léphet fel. A legeltetés intenzitását, az itató és delelőhelyek, karámok elhelyezkedését mindenképpen ajánlatos a működési terület szerint illetékes nemzeti park igazgatósággal folyamatosan egyeztetni. A túllegeltetés elkerülése érdekében a legeltetett területeken a gyepmagasság irányadóan ne csökkenjen 10 cm alá. Amennyiben az adott gazdálkodónak lehetősége van rá, akkor az e kezelési egységbe sorolt területeken az első növedéket kaszálással ajánlott hasznosítani, a második növedéket kaszálás vagy legeltetés útján. Téli legeltetés nem javasolt. A kezelési egységbe tartozó réteken boronálás csak április 15. előtt, a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve végezhető. Kezelésként változó helyen bűvósávok, kaszátlanul hagyott területrészek, illetve legelésből kizárt területek jelölendők ki, melyek helyszínét a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. Így megőrizhetők a kezelési egységhez kötődő közösségi jelentőségű és egyéb védett fajok, és megelőzhető, visszafordítható az állományok gyomosodása. A kezelésből kizárt foltok a tavaszi boronálás előtt, tárgyév április 15-ig zúzhatók le. Általános cél a cserjésedés, a területcsökkenés megakadályozása, a már cserjésedő gyepek cserjeirtás, majd újbóli kaszálás útján való helyreállítása. Ugyanakkor a cserjeirtás előtt ajánlott egyeztetni a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) és a tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) élőhelyinek megőrzése érdekében. Fontos, hogy a cserjék,

fák kivágása a csak ősszel, illetve télen történjen, így elkerülhető számos a bokrokban fészkelő védett madárfaj fészekaljainak pusztulása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- 1996. évi LIII. törvény 16., 17., 18. § a természet védelméről

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábón állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY100	A kaszátlan terület legalább 50%-ának a tábla belsejében történő biztosítása.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY122	A legelésbiztosított terület kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.
GY128	Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyeppen deponálni.
GY135	Legeltetési hasznosítás esetén legalább 10 cm-es gyepmagasság biztosítása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A jó állapotú gyepterületek a jelenlegi kezelés fenntartásával vagy a közelmúltban felhagyott kezelés visszaállításával megőrizhetők, illetve helyreállíthatók. Fontos a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” fejezetben írt legeltetési terv és legelési nyomás betartása, mert általános probléma a legelőterületek túl- vagy alulhasználata. Fontos volna ezért drót, illetve kerítés helyett valódi pásztor alkalmazása.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A tervezési terület gyepes Natura 2000 élőhelyei kezelés hiányában leromlanak, illetve beerdősödnek. A megfelelően végzett kaszálás vagy legeltetés eredményeképp a domináns gyepalkotók mellett számos kísérőfaj is szerephez juthat, ugyanakkor az idegenhonos magas aranyvessző nem képes felszaporodni. A gyepes élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű és védett fajok fennmaradásához is elengedhetetlen a megfelelő kezelés.

A fogasolás, gyepszellőztetés a gyepnemez felszaggatása következtében a domináns fűféléket juttatná előnyhöz, és a kisebb versenyképességű, érzékenyebb fajok visszaszorulását okozná. Téli legeltetés a túlhasználat és a gyepfelszín maradandó károsításának veszélye miatt nem javasolt. A kaszálókon, legelőkön megtalálható őshonos méretes fák számtalan élőlénynek nyújtanak élőhelyet, és tájképi értékük is jelentős, ezért megőrzésük, felújításuk mindenképpen szükséges.

A természetvédelmi szempontból is megfelelő, de az évenként változó viszonyokhoz is alkalmazkodni képes gyepgazdálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni és precízen végrehajtani. A villanypásztorral elkerített területeken a legelő állat válogat, nem egyenletesen hasznosítja azt, alul és túlhasznált területrészeket hagyva maga után. A kedvezőtlen hatás a szakaszos legeltetési technológia és a szakaszok elhagyását követően rövidesen, a gyomok magérlelését megelőzően végzett tisztító kaszálással némileg csökkenthető. Ez azonban a gyep zsombékos szerkezetét tönkreteszi, ezért nem kielégítő hatású. A pásztor által végzett munkát a villanypásztor sem gazdasági, sem természetmegőrzési szempontból nem pótolja. A minimális gyepmagasság meghatározására a túlhasználat elkerülése miatt van szükség.

A szárazzás nyomán a szerves anyag a kezelt területen marad, akadályozva a kisebb versenyképességű fajok egyedeinek csírázását, kihajtását, ezért bár a beerdősülést megakadályozza ugyan, nem helyettesítheti a kaszálást vagy legeltetést. Több megőrzendő állat és növényfaj a cserjésekhez kötődik, ezért a gyepterületeken végzett cserjeirtások során érdemes azok kis részét visszahagyni az érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve. A cserjék visszaszorítását úgy érdemes végezni, hogy az ne akadályozza a gyep jövőbeli kezelését, regenerálódását. A szórók, sózók, vadetetők közelében kis területen koncentráltan jelentkezik a nagyvad által okozott taposási kár, ami a kiemelten értékes gyepekben maradandó kárt okoz.

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: Homoki gyep

Néhány egykor legelőként hasznosított, ma a kezeletlenség miatt leromló fajkészletű, helyenként cserjésedő, özöngyomokkal fertőzött, homoktalajon kialakult szárazgyep sorolható ide a tervezési terület délkeleti részén. A kezelési egység teljes területe: 13,29 hektár.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

H5b Homoki sztyeprétek

OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyep

P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

6260* Pannon homoki gyep

* *kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus*

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe sorolt gyepfoltok esetében a legfontosabb cél a beerdősülés és az özönnövények terjedésének megelőzése. Ennek érdekében évi egyszeri vagy legfeljebb kétszeri kezelés javasolt. A kezelés vonatkozásában a legeltetés előnyösebb lenne, de a gyepfoltok kis kiterjedése és elhelyezkedése, jellege (erdővel körülvett zárványterület), illetve legelő állapot hiánya miatt általánosságban véve jelenleg a kaszálás lenne inkább megvalósítható.

A fásszárú özönnövények és az amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*) egyedeinek mechanikus visszaszorítását vegyszeres kezeléssel célszerű kiegészíteni. A fásszárú fajok esetében az 5 cm átmérőt elért egyedeket injektálás, a vékonyabbakat kéreghántás és kenés vagy szelektív vegyszer permetezésével szükséges kezelni, az alkörmös kezelésére pontpermetezés javasolt a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- 1996. évi LIII. törvény 16., 17., 18. § a természet védelméről
- Üzemtervezett területrészek esetében a Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY128	Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.
GY134	Legeltetési hasznosítás esetén legalább 5 cm-es gyepmagasság biztosítása.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az érintett kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípushoz tartozó gyepállományok a legeltetés visszaállítása vagy kaszálás útján még megmenthetők volnának. Egyéb javaslatok megfogalmazása nem indokolt.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A megfelelően végzett kezelés eredményeképp a domináns gyepalkotók mellett számos kísérőfaj is szerephez juthat. A természetvédelmi szempontból is megfelelő, de az évenként változó viszonyokhoz is alkalmazkodni képes gyepgazdálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési, illetve kaszálási tervet készíteni. A minimális gyepmagasság meghatározására a túlhasználat elkerülése miatt van szükség. A szárzúzás nyomán a szerves anyag a kezelt területen marad, akadályozva a kisebb versenyképességű fajok egyedeinek csírázását, kihajtását, ezért bár a beerdősülést megakadályozza ugyan, nem helyettesítheti a kaszálást. A cserjék visszaszorítását úgy érdemes végezni, hogy az ne akadályozza a gyep jövőbeli kezelését, regenerálódását. Ugyanakkor több megőrzendő állat és növényfaj a cserjésekhez kötődik, ezért a gyepterületeken végzett cserjeirtások során érdemes azok kis részét visszahagyni az érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.

A szórók, sózók, vadetetők közelében kis területen koncentráltan jelentkeznek a nagyvad által okozott taposási kár, ami a kiemelten értékes gyepekben maradandó kárt okoz.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: Jellegtelen gyepek

Nem kellő intenzitással vagy nem megfelelően kezelt gyepek, illetve parlag eredetű, kezeletlen, fásodó, gyomos, helyenként özönnövényekkel erősen fertőzött területek és néhány vadföldként hasznosított terület sorolható ide. A kezelési egység teljes területe: 33,63 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

OB Jellegtelen üde gyepek

OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

OD Lágyszárú évelő özönfajok állományai

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d)Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Évi kétszeri kaszálás vagy legeltetés, illetve az újbóli feltörés mellőzése útján az ide sorolt területek állapota a legtöbb esetben jelentősen javítható. Minden legeltetéssel való hasznosítást követően tisztító kaszálás elvégzése szükséges. A két kezelés között legalább 60 nap regenerációs időt kell hagyni. A nedves gyepek a legeltetéssel való hasznosításra különösen érzékenyek, könnyen túlhasználat miatti leromlás léphet fel. Téli legeltetés nem javasolt. A legeltetés intenzitását, az itató és delelőhelyek, karámok elhelyezkedését mindenképpen ajánlatos a működési terület szerint illetékes nemzeti park igazgatósággal folyamatosan egyeztetni. Kaszálásból, legeltetésből kihagyott területek kijelölése csak a gyomokkal nem vagy elenyésző mértékben fertőzött, illetve az esetlegesen megjelenő védett fajok érdekében, a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve indokolt.

Az erdőkkel körülvett vagy üzemtervezett erdőterületeken található gyomos állományok és vadföldek, továbbá parlagterületek esetében természetvédelmi szempontból a honos fafajokkal történő erdősítés vagy önerdősülés is elfogadható irány. Az özönnövények egyedeinek mechanikus visszaszorítását vegyszeres kezeléssel célszerű kiegészíteni. Az 5 cm átmérőt elért fászszerű egyedeket injektálás, a vékonyabbakat kéreghántás és kenés vagy szelektív vegyszer permetezésével szükséges kezelni a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- Üzemtervezett területek esetében a Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY81	A gyepet évente legalább kétszer szükséges kaszálni.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY119	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
GY128	Kaszálás szárazúzással nem helyettesíthető.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A jellegtelen gyepállományok állapota a kaszálás, legeltetés, valamint a cserjék, fák és özönnövények visszaszorítása mellett a jó fajkészletű gyepekről gyűjtött magokkal való felülvetéssel vagy hasonló eredetű széna időleges ráhordásával tovább javítható.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A megfelelő intenzitással végzett kaszálás vagy legeltetés eredményeképp a domináns gyepalkotók mellett számos kísérőfaj is szerephez juthat, ugyanakkor az idegenhonos özönnövények nem képesek nagyobb területeket tartósan elborítani. A kellő intenzitású kezelés, illetve erdősítés vagy erdősülés révén idővel az érintett területek közösségi jelentőségű élőhellyé alakulhatnak.

A legelő állat válogató magatartása miatt szükséges minden hasznosítást követően tisztító kaszálást végezni. Téli legeltetés a túlhasználat és a gyepfelszín maradandó károsításának veszélye miatt nem javasolt. A természetvédelmi szempontból tartósan megfelelő gyepgazdálkodási tevékenység megvalósítása, az özönnövények szakszerű visszaszorítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: Erdősülő gyepek, cserjések

Felhagyott, jelenleg már túlnyomórészt fás szárú növényzettel borított egykori gyepterületek, cserjések. Összesített kiterjedésük a 14,12 hektár.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

P2a Üde és nedves cserjések

P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fás szárú növényzet eltávolítása, az esetlegesen megjelent fásszárú inváziós fajok vegyszeres visszaszorítása, majd az érintett területek évi két alkalommal kaszálással vagy legeltetéssel való hasznosítása. A cserjeirtás időpontját, az esetlegesen meghagyandó foltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

Szárzúzást csak addig javasolt végezni, amíg a terület kaszálható vagy legeltethető állapotba nem kerül.

Az üzemtervezett erdőterületeken található állományok esetében természetvédelmi szempontból a honos fafajokkal történő erdősítés, vagy önerdősülés is elfogadható irány.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004.(X.8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A gyepek (rét vagy legelő művelési ágban nyilvántartott területek) vonatkozásában: A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- Üzemtervezett területrészek esetében a Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.

GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY81	A gyepet évente legalább kétszer szükséges kaszálni.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY118	Élőhelyrekonstrukció.
GY128	Kaszálás szárazúzással nem helyettesíthető.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezeléseik megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepon deponálni.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Gyephelyreállítás javasolt a korábban gyepként hasznosított területrészekben.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezeletlenség következtében erdősülő, cserjésedő egykori gyepterületek elvesztik korábbi gazdag, fátlan élőhelyekhez kötődő élővilágukat, eltűnésükkel az élőhelyi, tájképi és faji változatosság egyaránt csökken. Helyreállításukkal a tervezési terület jelenlegi állapotát tekintve jelentősen növekedhetne a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek és a 6410 Kékpérjés láprétek közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedése. A rekonstrukció elősegítené a területen előforduló, gyephez kötődő védett fajok fennmaradását.

A fásszárú növényzet kezelését a védett madárfajok fészkelési időszakban való kímélete érdekében kell a nyár végétől tél végéig tartó időszakban végezni. Az inváziós növényfajok sok esetben e területeken terjednek legeredményesebben, ezért azok kezelése különösen fontos feladat.

Szántók

A Szántók (KE-6) elnevezésű kezelési egységbe sorolt területek mindössze néhány foltban található a tervezési területen, viszonylag kis kiterjedésben. Intenzív művelésű területek, továbbá vadföldek egyaránt vannak közöttük. E területeken az extenzív gazdálkodás bevezetése, illetve folytatása a természetvédelmi cél a vegyszerhasználat, tápanyagutánpótlás mérséklése, illetve esetleges gyepesítés vagy őshonos fafajokkal történő erdősítés útján.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: Szántók

Intenzív és extenzív művelésű szántók, vadföldek. A kezelési egységbe sorolt területek összesített kiterjedése 20,04 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

T10 Fialat parlag és ugar

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d)Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A közösségi jelentőségű élőhelyekre és fajokra nézve a szántóterületek vonatkozásában elsősorban az ott alkalmazott növényvédőszeres jelentenek veszélyt. Ezért javasolt extenzív művelés bevezetése és/vagy fenntartása, illetve vegyszermentes táblaszegélyek kialakítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás és vadriasztó lánc használata.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.
SZ56	Mezőgazdasági földterület első erdősítése, őshonos fafajokkal, támogatható.
SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék nem alkalmazható, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az intenzíven művelt szántók vonatkozásában élőhelyfejlesztési célként fogalmazható meg a gyepesítés, táj és termőhelyhonos fajokkal való erdősítés, illetőleg a spontán gyepesedés vagy honos fajokkal való erdősődés elősegítése.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A szántókkal határos élőhelyek leromlásának megelőzése érdekében szükséges a gazdálkodás során a vegyszerek alkalmazásának mérséklése, környezetkímélő vegyszerek alkalmazása. Vegyszermentes táblaszegélyek révén a káros bemosódások mérsékelhetőek. A tervezési területen előforduló rovarok és az azokat fogyasztó denevérek védelme érdekében a rovarirtó szerek használatát korlátozni, a légi kijuttatást pedig teljes mértékben kerülni szükséges. A szántók helyén kialakított gyepek, erdők megfelelő kezelés esetén hosszabb távon közösségi jelentőségű élőhelytípusokká alakulhatnak vagy közösségi jelentőségű fajok élőhelyeivé válhatnak.

3.2.1.2.3. Erdőgazdálkodás

A tervezési terület mintegy 82 %-át borítja fás vegetáció, illetve annak kitermelését követően kialakult vágástéri növényzet. A megközelítőleg 1739 hektár fával borított terület túlnyomó része üzemtervezett erdő. A fával borított terület 39 %-a sorolható elsődlegesen természetközeli élőhelytípusokba, 42 %-át adják őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, puhafás vagy keményfás jellegtelen vagy pionír erdők, míg 14 %-a honos fajokkal elegyes fenyves származékú, özönnövényekkel fertőzött állomány vagy faültetvény. A fiatalosok, vágásterületek aránya 5 % körüli. Németh-Seregélyes-féle természetesség tekintetében a fával borított területek mindössze 38 %-a tekinthető természetközeli állapotúnak, míg 2 %-ot tesz ki a közepes természetességű és 60 %-ot az erősen vagy teljesen leromlott állapotú állományok aránya. Általánosságban elmondható, hogy elsődleges rendeltetés szerint a tervezési területen található, üzemtervezett erdők 71 %-a védelmi rendeltetésű. Több mint kétharmaduk áll állami tulajdonban, a Zalaerdő Erdészeti Zrt. Nagykanizsai Erdészetének vagyongazdálkodásában. Az erdőterület 92%-a vágásos, 3%-a átmeneti, 5%-a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban kezelt. Korosztályviszonyok tekintetében elmondható, hogy az 50 év alatti, fiatal állományok találhatók a terület több mint felén, 50 és 90 év közötti, középkorú állományok további egyharmadán. A 90 és 100 év közötti állományok és az igazán idős, 100 év feletti állományok mindössze 6-6 %-ot tesznek ki.

A Lápcserjések és láperdők (KE-7) kezelési egységet a tervezési terület kiemelkedő értékét képviselő lápi élőhelyek alkotják, ahol a természetvédelmi kezelésen kívül egyéb kezelési tevékenység, beavatkozás és hasznosítás nem javasolt. Az Örökerdő (KE-8) kezelési egységbe olyan kiemelkedően értékes, országos viszonylatban is jelentős mocsárerdők, keményfaligetek és idős gyertyános-tölgyesek kerültek, melyek jelen állapotukban való fenntartása különösen fontos számos jelölő és további közösségi jelentőségű, illetve védett faj megőrzése, valamint az egész tervezési terület állapota, rendeltetése tekintetében. A Tölgyesek (KE-9) kezelési egységbe közepes állapotú gyertyános-tölgyesek és a vágásos gazdálkodás során ezek helyén létrejött fiatalosok kerültek.

A Jellegtelen és pionír erdők, facsoportok, vágásterületek (KE-10) közé fajszegény lombos faállományok, erdősávok és vágásterületek tartoznak, melyek célzott beavatkozásokkal elegyes, többkorú lombdökké alakítandók. Túlnyomórészt lombelegyes és elegyetlen erdeifenyvesek, vöröstölgyesek alkotják a Faültetvények (KE-11) elnevezésű kezelési egységet, ahol fafajcsere, illetve a betelepült honos fajokra alapozott élőhelyfejlesztés útján a termőhelynek megfelelő honos fajokkal alkotott erdők kialakítása javasolt. Akácok (KE-12) néven szerepelnek a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) uralta ültetett vagy spontán kialakult

faállományok, melyek esetében a vegyszeres kezelést követő teljes fafajcsere útján képzelhető csak el az érintett területek állapotának javulása.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Lápserjések és láperdők

A Zalakomári Madárrezervátum Természetvédelmi Terület részét képező, kiemelkedően jó állapotú, holt fában gazdag, számos védett élőlény élőhelyéül szolgáló éger-kőris láp és néhány kisebb fűzláp folt alkotta kezelési egység. Összesített kiterjedése: 22,82 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

J1a Fűzlápok

J2 Láp- és mocsárerdők

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*)

skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

réti csík (*Misgurnus fossilis*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*), lápi békaliliom (*Hottonia palustris*), tőzegráfrány (*Thelypteris palustris*), lápi csalán (*Urtica kioviensis*), nádi boglárka (*Ranunculus lingua*), széles pajzsika (*Dryopteris dilatata*), orvosi pióca (*Hirundo medicinalis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységen belül cél, hogy – az esetlegesen szükséges természetvédelmi célú beavatkozások kivételével – semmilyen fahasználat ne történjen. Meg kell akadályozni az idegenhonos fajok esetleges betörését, elszaporodását.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- Zalakomári Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Mivel a kezelési egységbe tartozó égerláp időszakosan kiszárad, a vízháztartás biztosítása érdekében fontos feladat a meglévő vízviszatarató művek felújítása.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű területek tartoznak, melyeken a természeti folyamatok szabad érvényesülésének biztosítása a cél.

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: Örökerdő

Országos viszonylatban is jelentős természeti értéket képviselő mocsárerdők, keményfaligetek és tölgyes állományok, valamint a Zalakomári Erdőrezervátum magterülete és egy a fokozottan védett sápadt szemeslepke (*Lopinga achine*) élőhelyéül szolgáló erdőterület. Összesített kiterjedésük: 709,86 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

J2 Láp- és mocsárerdők

J5 Égerligetek

J6 Keményfás ártéri erdők

K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

RB Öshonos fafajú puhafás jellegűen vagy pionír erdők

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)

91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal.

* *kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus*

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*)

skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

sápadt szemeslepke (*Lopinga achine*)

nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

közönséges denevér (*Myotis myotis*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

szártalan kankalin (*Primula vulgaris*), farkasboroszlán (*Daphne mezereum*), erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*), erdei békaszem (*Omphalodes scorpioides*), kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*), erdei béka (*Rana dalmatina*), törékeny gyík (*Anguis fragilis*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocoptes medius*), hamvas küllő (*Picus canus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), réti sas (*Haliaeetus albicilla*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasolt a kezelési egységbe sorolt erdőrészek vonatkozásában kizárólag folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás folytatása. A fakitermelést egyenlőtlen erélyű bontásokkal, ajánlottan 100-300 m²-es, mocsárerdők esetében legfeljebb 1000 m²-es lécek alkalmazásával, a „mikro vágásterületek” között egyes fák szálaló jellegű kivágásával lehet elvégezni. Változatos korszerkezetet kell fenntartani. A fahasználatok során az összes holt faegyed meghagyandó. A természetközeli társulásra jellemző elegyfajok legalább 30 % összesített, és legalább 5% fajonkénti elegyarányig kímélendők. Az erdőszegélyekben, 30 m szélességben fakitermelés legfeljebb szálaló jelleggel történjen. Böhöncös egyedek, biotópfák kímélendők legalább 10 db/ ha-ig. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon lehet végezni ajánlottan a védett és közösségi jelentőségű madárfajok fészkelési idején kívül, augusztus 15. és március 15. között, a közelítő nyomokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve. A fokozottan védett nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) ismert előfordulási helyein az erdészeti beavatkozásokat javasolt augusztus 15. és október 31. között meghatározni. Bárminemű erdőgazdálkodási tevékenység során ügyelni kell a cserje- és lágyszárú szint kíméletére. Az alsószintű gyérítés és cserjeirtás mellőzendő.

Az erdőrezervátum magterületén (Zalacomár 11 A, B,C erdőrészek) a természetvédelmi kezelés részeként történő beavatkozásokon kívül egyéb fahasználat nem végezhető.

Minden eszközzel védekezni kell a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) és az amerikai alkörmös (*Phytolacca americana*) inváziója ellen. A fertőzött állományrészekben szakszerű vegyszeres kezeléssel kell az agresszíven terjedő idegenhonos fajokat visszaszorítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- Zalacomári és Marcali Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatában átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.

Kód	Kezelés leírása
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöpöpenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységben belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe a tervezési terület értékesebb állományai kerültek, melyekben a jelenlegi kedvezőbb állapot fenntartása a természetvédelmi cél. Ezek az állományok menedéket biztosítanak a változatos szerkezetű, holtfában gazdag erdőkhöz kötődő fajoknak.

Egy adott erdőrészt érintő, néhány év alatt végrehajtott felújító vágások, illetve a véghasználatkor keletkezett több ezer négyzetméteres, esetleg több hektáros vágásterületek helyén legalább emberöltőnyi időre megszűnik a korábban jelölő élőhelyként térképezett állomány. A vágásterületek a korábbi állapothoz képest szélsőségesen kiszáradnak vagy éppen elvizesednek, a felszín gyomnövények lepik el, az állományhoz kötődő élőlények túlnyomó többsége a fakitermelés nyomán elpusztul, vagy ott nem találja meg többé életfeltételeit. A vágásterületek ajánlott méretei a tervekészítők terepi tapasztalatain alapulnak (pl. az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Pro Silva elvek szerint kezelt erdőállománya Csörötneken). A megadottnál nagyobb vágásterületeken, különösen a tölgyesek esetében a vágástéri gyomnövényzet ugyanis rendszerint elnyomja a felhozni kívánt fafajok fiatal egyedeit, míg a

korlátozott fényviszonyok közepette (amennyiben a nagyvadak károkozását sikerül megelőzni) a főfafaj különösebb ápolás nélkül is fel tud újulni.

A felázott talajon való gépi munkavégzéskor a talajfelszínhez kötődő élővilág jelentős mértékben károsodhat. Az egykorú, idős és holt faegyedeket nem vagy alig tartalmazó állományok nem megfelelőek az ehhez kötődő jelölő rovar, madár és denevér fajok számára. A denevérfajok igénylik a cserjeszint jelenlétét és az erdei vízállások fenntartását is, a közösségi jelentőségű rovarfajok számára igen fontos az elegyesség és az erdőszegélyek megőrzése.

A nagyobb vágásterületeket a környező állományokból behatoló fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) könnyen elözönlí, ezáltal igen nagy a veszélye, hogy korábbi jelölő élőhelyek akácossá alakulnak. A fehér akác átalakítja a termőhelyet, aljnövényzete szegényessé és gyomossá válik, és a legtöbb, a természetes növénytakaróhoz kötődő állomány számára sem alkalmas élőhelyül. Az inváziós fajok által elözönlött területek megtisztítása rendkívül költség- és munkaigényes, ezért a megelőzés kiemelten fontos feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: Tölgyesek

Fiatal és középkorú gyertyános-tölgyesek, valamint fiatalosok, és akáccal fertőzött változataik. Összesített kiterjedésük 216,3 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

P1 Óshonos fafajú fiatalosok

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

sápadt szemeslepke (*Lopinga achine*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

szártalan kankalin (*Primula vulgaris*), farkasboroszlán (*Daphne mezereum*), erdei ciklámen (*Cyclamen purpurascens*), kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*), erdei béka (*Rana dalmatina*), törékeny gyík (*Anguis fragilis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Törekedni kell a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módokra való áttérésre, ezért javasolt a kezelési egységbe sorolt állományok átmeneti, illetve örökerdő üzemmódban való kezelése. A jobb állapotú állományok is jellemzően egykorúak. Ezekben szálalás vagy kis vágásterületeket alkalmazó beavatkozások útján változatos korszerkezet alakítandó ki. Ennek érdekében egy adott területrészen ajánlottan akkor nyitható vágásterület, ha az azzal határos állomány legalább 50 éves. Elérendő cél a jelentős mennyiségű (hektáronként legalább 10 db)

idős (120 év feletti) faegyedek és jelentős mennyiségű (hektáronként 30 m³), álló és fekvő, vastag holt faanyag jelenléte. Böhöncös egyedek, biotópfák kímélendők legalább 5 db/ ha-ig. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon kell végezni ajánlottan a védett és közösségi jelentőségű madárfajok fészkelési idején kívül, augusztus 15. és március 15. között, a közelítő nyomokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve.

Felújítás csak őshonos fafajokkal történjen, a természetközeli társulásra jellemző elegyfajok a 30 % összesített elegyarány eléréséig, fajonként legalább 5 %-os elegyarányig kímélendők, hiányuk esetén a fiatalosokba, lékekbe mesterségesen telepítendők. Ügyelni kell a társulásra jellemző állományszintek meglétére, a cserje- és lágyszárú szint fokozott kíméletére. Az alsószintű gyérítés és cserjeirtás mellőzendő.

Az állományszélek felé egy famagasságnyi szélességben fakitermelés legfeljebb szálalás útján történjen. Minden eszközzel védekezni kell a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) inváziója ellen. A fertőzött állományrészekben szakszerű vegyszeres kezeléssel kell az agresszíven terjedő idegenhonos fafajt visszaszorítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).

Kód	Kezelés leírása
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E53	Természetes újulat esetében mesterséges felújítás nem alkalmazható.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus.

Kód	Kezelés leírása
	<ul style="list-style-type: none"> Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Egy adott erdőrészletet érintő, néhány év alatt végrehajtott felújító vágások, illetve a több hektár kiterjedésű vágásterületek helyén legalább emberöltőnyi időre megszűnik a korábban jelölő élőhelyként térképezett állomány. A vágásterületek a korábbi állapothoz képest szélsőségesen kiszáradnak vagy éppen elvizesednek, a felszint gyomnövények lepik el, az állományhoz kötődő élőlények túlnyomó többsége a fakitermelés nyomán elpusztul, vagy ott nem találja meg többé életfeltételeit. Mindezek miatt sürgető feladat a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodásra való áttérés. A felázott talajon való gépi munkavégzéskor a talajfelszínhez kötődő élővilág jelentős mértékben károsodhat. Az egykorú, idős és holt faegyedeket nem vagy alig tartalmazó állományok nem megfelelőek a szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) és nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) jelölő fajok, továbbá a tervezési területen előforduló más közösségi jelentőségű és védett rovar-, madár- és denevérfaj számára. A denevér- és rovar- és madárfajok egyaránt igénylik a cserjeszint és a

szegélyvegetáció meglétét, az elegyfajokban gazdag faállományt és az erdei vízállások fenntartását is. A kártevők elleni vegyszeres védekezés a tervezési terület rovar- és denevérfaunájára egyaránt veszélyt jelenthet. A tervezési területen a bükk láthatóan jól újul, vitális, továbbá számos természeti érték e faj állományaihoz kötődik, ezért a bükkösök tölgyesekké alakítása kerülendő.

A nagyobb vágásterületeket a környező állományokból behatoló fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) könnyen elözönlí, ezáltal igen nagy a veszélye, hogy korábbi jelölő élőhelyek akácossá alakulnak. A fehér akác átalakítja a termőhelyet, aljnövényzete szegényessé és gyomossá válik, és a legtöbb, a természetes növénytakaróhoz kötődő állatfaj számára sem alkalmas élőhelyül. Az elözönlött területek megtisztítása ráadásul rendkívül költség- és munkaigényes, ezért a megelőzés kiemelten fontos feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: Jellegtelen és pionír erdők, facsoportok, vágásterületek

Fajszegény lombos állományok, korábbi gyepek helyén kialakult faállományok, fasorok, cserjések, kitermelt erdők helyén található vágástéri gyomnövényzet. Összesített kiterjedésük: 552,3 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

OB Jellegtelen üde gyepek

OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

OD Lágyszárú évelő özőnfajok állományai

OF Magaskórós ruderalis gyomnövényzet

P8 Vágásterületek

RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

RB Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők

RC Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A megfelelő termőhelyen található, táj és termőhelyhonos állományok esetében a változatos fajokösszetételt, állományszerkezetet és cserjeszintet kell kialakítani. Az állományok javításakor lehetőség szerint kisméretű lékeket kell alkalmazni, a faji változatosságot állománykiegészítés, telepítés útján célszerű kialakítani az adott élőhelytípusra jellemző elegyfajok alkalmazásával. A keskeny (30 méternél nem szélesebb) erdősávokban legfeljebb

rövidebb szakszokban, (a lékvágásokhoz hasonló méretű területen) történhet véghasználat. Az idős, odvas faegyedek kímélendők, a hektáronként 10 m³ holt faanyag meglétéig az összes holt faegyed meghagyandó. A fiatalosokban a nevelővágások változó eréllyel végzendők, az elegyfafajok, pionír fafajok és cserjék megőrzendők. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más inváziós idegenhonos fajok egyedeit injektálás, kéreg vagy tuskókenés útján alkalmazott vegyszeres kezeléssel vissza kell szorítani, helyükön a táj- és termőhelyhonos fajok felújulását kell segíteni szükség esetén telepítéssel. A kezelési egység által érintett vízfolyások és vízállások folyamatos árnyalását biztosítani kell.

A nem táj- és termőhelyhonos fajok uralta, elsősorban égeres állományokat javasolt fokozatosan átalakítani elegyfajokat is az élőhelyre jellemző mértékben tartalmazó gyertyános-tölgyes állományokká. Arra kell törekedni, hogy az adott állomány a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfeleltethetővé váljon.

A vágásterületeken nagyon fontos a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) előretörésének megakadályozása minden lehetséges eszközzel. Különös figyelmet kell fordítani a termőhelynek megfelelő élőhelytípusra jellemző fajösszetétel és elegyarány, hosszabb távon a változatos korszerkezet kialakítására és fenntartására.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.

Kód	Kezelés leírása
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.

Kód	Kezelés leírása
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az E51 és E57 előírás-javaslat kapcsán a következő élőhelytípusok tekinthetők célállapotnak: 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus, a 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípus és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus. .

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe sorolt állományok megfelelő beavatkozások útján a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelyekké alakítandók. Ehhez szükséges a fajösszetétel és az állományszerkezet javítása, a holt és idős faegyedek megléte. A víztestek folyamatos árnyalása elsősorban a környező területek vízháztartásának megőrzése és a vízi gerinctelen fajok fennmaradása tekintetében fontos élőhelyi tényező.

(a) Kezelési egység kódja: KE11

(b) Kezelési egység meghatározása: Faültetvények

Zömében erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), uralta állományok, kisebb részben vörös tölgyesek. Összesített kiterjedésük 112,48 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

RDa Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők

S3 Egyéb tájidegen lombos erdők

S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek

S5 Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó állományok fafajcsere útján átalakítandók. Az átalakítást amennyiben lehetséges, a meglévő honos fajok egyedeire alapozva célszerű kivitelezni. A telepített fajok körét és arányát a termőhelynek megfelelő potenciális közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfelelően kell meghatározni, és a későbbiekben fenntartani. Ezek a következők: 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus és a 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*), továbbá a tervezési terület túlnyomó részén potenciális klímazonális élőhelytípusnak tekinthető 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulusszal* kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus. Hosszabb távon, a nevelővágások során változatos, idős egyedeket és vastag (30 cm mellmagassági átmérő) feletti holt faegyedeket is nagy számban tartalmazó állományképet kell kialakítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.

E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Fafajcsere javasolt a honos fajok kíméletével. A következő élőhelytípusok tekinthetők célállapotnak: 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kóris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus, a 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (Ulmenion minoris) közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípus és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos faültetvények élővilága nagyon szegényes, állományaik természeti örökségünk részét képező élőhelyek területét foglalják el, ezért a tervezési területen belül átalakításuk szükséges. Szakszerűen végrehajtott beavatkozások útján az ültetvények hosszú távon közösségi jelentőségű, természetközeli élőhelytípusokká alakíthatók.

(a) Kezelési egység kódja: KE-12

(b) Kezelési egység meghatározása: Akácosok

Túlnyomórészt fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta faállományok. Összesített kiterjedésük: 134,76 hektár. A kezelési egység részben átfed a Zalakomári Madárrezervátum elnevezésű, országos jelentőségű védett természeti területtel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

RDb Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők

S1 Ültetett akácok

S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai

S7 Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó állományok fafajcsere útján átalakítandók. Az átalakítás során a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) összes egyede eltávolítandó, a meglévő honos fajok egyedeit azonban meg kell kímélni. A telepített fajok körét és arányát a termőhelynek megfelelő potenciális közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfelelően kell meghatározni, és a későbbiekben fenntartani. Hosszabb távon, a nevelővágások során változatos, idős egyedeket és vastag (30 cm mellmagassági átmérő) feletti, holt faegyedeket is nagy számban (30 m³/ha felett) tartalmazó állományképet kell kialakítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- Zalakomári és Marcali Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:

Kód	Kezelés leírása
	<ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Fafajcsere a honos fajok kíméletével. A következő élőhelytípusok tekinthetők célállapotnak: 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus, a 91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípus és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az akácok élővilága nagyon szegényes, állományaik természeti örökségünk részét képező élőhelyek területét foglalják el, és fertőző gócpontokként a megmaradt állapotát, létét veszélyeztetik, ezért a tervezési területen belül átalakításuk szükséges. Szakszerűen végrehajtott beavatkozások útján az akácok hosszú távon közösségi jelentőségű, természetközeli élőhelytípusokká alakíthatók.

3.2.1.2.3. Vadgazdálkodás

A túltartott nagyvadállomány jelentős károkat okoz a gyepes és erdei közösségi jelentőségű élőhelyek állapotában. A vaddisznó (*Sus scrofa*) nagy területű túrásai utat nyitnak a gyomok

megtelepedésének, ez főleg terület Pannon homoki gyepeit (6260*), valamint a Sík- és dombvidéki mocsárrétjeit (6510) érinti. A szarvas (*Cervus elaphus*) és az őz (*Capreolus capreolus*) taposása, rágása jelentős mértékben károsítja az erdei élőhelyek aljnövényzetét, és nehezíti az erdei élőhelyek megújulását. Ezek a károsítások főleg a Pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*) kiemelt közösségi jelentőségű élőhelyeket érintik, jelölő fajokra is veszélyt jelentenek, például a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állományaira. Az erdei élőhelyek esetében tervezett fejlesztések megvalósulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése egészen addig a szintig, amíg az erdők felújítását kerítésépítés nélkül végre lehet hajtani.

Kód	Kezelés leírása
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani..

3.2.1.2.4. Vizgazdálkodás

A tervezési területen kisebb vízfolyások húzódnak, melyek időszakos vízjárásúak, ezért azokra vonatkozó önálló kezelési egység nincs meghatározva. A vízfolyások és a velük határos élőhelyek megőrzésére, fejlesztésére vonatkozó kezelési javaslatokat a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok fejezete (3.2.1.1-es számú fejezet), továbbá az erdei élőhelytípusokra vonatkozó kezelési egységeknél leírtak tartalmazzák. A Miháldi-vízfolyás felduzzasztásával keletkezett víztározóra és a Zala-Somogyi-határárok elnevezésű vízfolyáson létesített halastó rendszerre vonatkozó kezelési javaslatok a KE-13 Állóvizek és szegélyvegetációjuk kezelési egységbe soroltan jelennek meg a tervben.

(a) Kezelési egység kódja: KE-13

(b) Kezelési egység meghatározása: Állóvizek és szegélyvegetációjuk

A Miháldi-vízfolyáson található, horgászati hasznosítású víztározó és a Zala-Somogyi-határárok elnevezésű vízfolyáson létesített halastavak rendszere alkotja a kezelési egységet, a hozzá tartozó nádas szegéllyel. Összesített területe: 75,74 hektár.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

U9 Állóvizek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

heverő iszapfű (*Lindernia procumbens*)

vidra (*Lutra lutra*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

barna varangy (*Bufo bufo*), nagy tavibéka (*Pelophylax ridibundus*), kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*), réti sas (*Haliaeetus albicilla*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A víztározóba és halastavakba csak őshonos halfajok telepíthetők, az idegenhonos, inváziós fajok – kiemelten a törpeharcsa (*Ameiurus nebulosus*) és a naphal (*Lepomis gibbosus*) – lehalászás vagy csapdázás útján való visszaszorítása javasolt, továbbá a természetközeli vízfolyásokba való közvetlen kijutásukat meg kell akadályozni. A vízínövényzet irtása, a tavak vizének leeresztése, meszezés, takarmányozás terveit javasolt előzetesen a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről
- 33/2013. (XII. 29.) VM rendelet a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása, idegenhonos halfaj nem telepíthető. (Megjegyzés: mivel az idegenhonos fajok telepítését az 1996. évi LIII. törvény 14. §-a természetes és természetközeli állapotú vizek esetében általánosan megtiltja, ennek kapcsán a tilalom hatékony érvényesítése a cél.)

Kód	Kezelés leírása
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornapartok növényzete közepén, egy kaszanyom szélességben kaszálható, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az állóvizek szegélyzónájában sekély vizű partszakaszok kialakítása javasolt a védett és közösségi jelentőségű fajok élő és szaporodó helyeinek biztosítása érdekében.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A víztározó és a halastó rendszer egyes részterületein gazdag mocsári növényzet illetve nádas alakult ki, mely fontos élő-, táplálkozó és szaporodóhely az adott víztestben előforduló állatvilág számára, ezért annak gyérítése csak korlátozottan történhet. A meszezés, trágyázás, takarmányozás jelentős mértékben befolyásolhatja a tavakban megtalálható védett és közösségi jelentőségű fajok életkörülményeit. A mederkotrás esetén keletkező a deponálás helyén teljesen megszünteti az érintett élőhelyet, ezért annak elhelyezése a tervezési területen belül nem javasolt. Az idegenhonos halfajok a honos fajoknál rendszerint gyorsabban szaporodnak, azokat kiszorítják az adott élőhelyről vagy felelszik ikráikat, ivadékaikat, továbbá pusztítják más védett állatfajok, mint a békák egyedeit is. A meredek partoldalak miatt hirtelen mélyülő vízterek nem alkalmasak a vízi növényzet, illetve a legtöbb állatfaj (köztük a közösségi jelentőségű kételtű és hullófajok) számára, ezért azok enyhébb lejtésűvé alakítása javasolt. A kaszálatlanul hagyott töltésoldalak számos élőlénynek nyújtanak szaporodó és búvóhelyet.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

Háttér és célkitűzések:

A kezelés felhagyása következtében a tervezési terület erdei tisztásain lévő homoki gyepek jellegtelené váltak, cserjésedni, erdősülni kezdtek, az erősebb versenyképességű fajok túlzott térnyerése következtében elszegényedtek, ezzel a közösségi jelentőségű gyepes élőhelyek területe csökkent. A kezeletlen, szárazabb gyeptípusok területén több esetben a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) spontán terjedő vagy szándékosan telepített állományai, vagy jellegtelen faállományok találhatók. A tervezett beavatkozásokkal a 6260* Pannon homoki gyepek kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus területe növelhető volna.

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek és jelenlegi kiterjedésük:

6260* Pannon homoki gyepek 7 ha

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett kezelési egységek és az élőhelyfejlesztési beavatkozásokkal érintett területük:

KE-3 Homoki gyepek 7 ha

Alkalmazott módszerek:

A kezeletlen homoki gyepek újbóli hasznosíthatósága és ezáltal a közösségi jelentőségű gyepes élőhelyek növelése érdekében a felnövekedett fásszárú növényzetet vegetációs időszakon kívül

(októbertől februárig) el kell távolítani, majd ezután az érintett területeket három évig legalább évente két alkalommal szárzúzni szükséges a felverődő sarjak és cserjecsonkok eltávolítása érdekében. A fás növényzet visszaszorítását követően a területeket évi egyszeri kaszálással vagy legeltetéssel szükséges kezelni. A kaszálást június első felében, kell elvégezni. A cserjeirtást lehet gépesíteni, aprítékoló géppel végezni, de a letermelt anyagot nem lehet a területen szétszórni, sem elégetni, el kell szállítani. Az erdőszülő területeken felverődött fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) egyedeket szakszerű vegyszerhasználattal el kell távolítani az alábbi, Idegenhonos és nem tájhonos faállományok, állományrészek átalakítása fejezet részben foglaltak szerint.

Résztvevők

Területek tulajdonosai

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (BfNPI), mint a terület természetvédelmi kezelője
Tervezett költségvetés és forrás

10 millió Ft – Jelenleg nincs rendelkezésre álló forrás

Akácok és faültetvények átalakítása

Háttér és célkitűzések:

A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és a különböző faültetvények állományai a tervezési terület közel egyharmadát borítják, ezzel óriási területen elfoglalva a közösségi jelentőségű élőhelytípusok helyét. Az akácok továbbá fertőző gócpontokként erősen veszélyeztetik a meglévő közösségi jelentőségű élőhelyek állapotát. A tervezési terület rendeltetésének megfelelően ezért javasolt az idegenhonos állományokat átalakítani, mellyel a közösségi jelentőségű erdei élőhelytípusok kiterjedése közel megkétszerezhető volna.

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek és jelenlegi kiterjedésük:

91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek 422,13 ha

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett kezelési egységek és az élőhelyfejlesztési beavatkozásokkal érintett területük:

KE-12 Akácok 60,9 ha

Alkalmazott módszerek:

Az idegenhonos faállományt le kell termelni, és helyére termőhelyhonos fajokat kell telepíteni. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) által uralt állományokban a szakszerűen végrehajtott vegyszeres kezelésre is szükség van. Az átalakítás során a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelytípusok jellemző fajösszetételét, szerkezeti tulajdonságait kell célként tekinteni.

A fehér akác eltávolítására a 8 cm-es átmérőt elért akác egyedek esetében a törzsinjektációs módszer a legeredményesebb. Amennyiben csak tőben adott az átmérő, a kezelést ott kell végrehajtani. A fűrészt 45°-os szögben, „húrmentén”, a háncsrészt lehető legnagyobb felületen érintve kell 8-as fűróval megejteni a fatörzs kerületén végighaladva oly módon, hogy a fűrészek között 2-3 cm legyen. A lyukat vegszerrel fel kell tölteni és siloplast vagy más kötőanyag használatával le kell zárni. A munkálatokat ideális augusztus-október közé időzíteni. A törzsinjektálást lehet a fatörzs eltávolítása után, a tuskón is végezni, az eredményesség vegyszeres tuskókenéssel kombinálva tovább fokozható. A felverődő sarjakat és vékonyabb egyedeket szélszélű, meleg időben, tapadóanyaggal kevert vegyszeres permetezés útján kell kezelni. Az akác elpusztult egyedek eltávolíthatók, a helyükön táj- és termőhelyhonos fa és cserjefajok felújulását kell segíteni, szükség esetén a hiányzó állományalkotó és elegyfajokat telepíteni.

A fahasználatok során az őshonos, a potenciális természetközeli élőhelyre jellemző fajok, kiemelten a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), gyertyán (*Carpinus betulus*), bükk (*Fagus sylvatica*), hárs (*Tilia* sp.), és juhar (*Acer* sp.) fajok, vadgyümölcsök egyedeit kímélni kell, amennyiben lehetséges, az átalakítást ezekre kell alapozni. A honos fajok által uralt állományrészekben egyenlőtlen erélyű bontások útján változatos korszerkezet kialakítására kell törekedni. A honos fafajú, idős, odvas faegyedek kímélendők, a hektáronként 10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi honos fafajú holt faegyed meghagyandó.

Résztvevők

Területek tulajdonosai, kezelői

BfNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

250 millió Ft – Jelenleg nincs rendelkezésre álló forrás

Természetesen kisebb részterületek – különösen a közösségi jelentőségű élőhelyekkel érintkezők – átalakítása is jelentős előrelépés lenne, melyhez területarányosan csökkentett költségeket kell rendelni.

Égeres mocsárerdők, láperdők kiszáradásának megakadályozása

Háttér és célkitűzések:

A terület központi részén nagy kiterjedésű égeres-, kőrises mocsárerdők találhatók, illetve egy nagy tömbben láperdő is kialakult. Utóbb valószínűleg mesterségesen jött létre, mivel egy földút töltésének visszaduzzasztása miatt az amúgy enyhe lejtésű patak völgyben a víz nem tudott lefolyni. A töltés visszaduzzasztó hatása miatt a mocsárerdők már hosszabb ideig vízzel borítottá váltak és elláposodtak. A töltésre később egy zsilipet építettek, de ez ma már nem működik. A helyzetet tovább rontotta, hogy a töltést átvágták, így a víz nyár elejére eltűnik a területről. Az égerláp így kiszáradóban van, rengeteg éger pusztult el az utóbbi években. Az itteni égerlápban jelentős egyedszámú állományai élnek a védett békaliliomnak (*Hottonia palustris*), a lápi csalánnak (*Urtica kioviensis*) és a tőzgepáfránynak (*Thelypteris palustris*). Ezek és az élőhely megőrzésének, helyreállításának szempontjából fontos lenne a töltés és a zsilip helyreállítása, továbbá a még működő vizesárkok zsilippel való ellátása. A víz visszatartása hatással lenne a patak völgy mocsárerdeire is.

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek és jelenlegi kiterjedésük:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 234,66 ha

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett kezelési egységek és az élőhelyfejlesztési beavatkozásokkal érintett területük:

KE-7 Lápcserjések, láperdők

22,8 ha

KE-8 Örökerdő

211,8 ha

Alkalmazott módszerek:

A munka során a visszaduzzasztást okozó töltés felülvizsgálatára és megerősítésére van szükség, továbbá fontos az átvágás helyének rehabilitációja. A zsilip helyreállítására is szükség van. Felül kell vizsgálni a mocsárerdők lecsapolását szolgáló árkok működését, ez alapján a víz elszállítását végző árkokat le kell zárni, illetve zsilippel szabályozhatóvá kell tenni.

Résztvevők

Területek tulajdonosai, kezelői

BfNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

100 millió Ft – Jelenleg nincs rendelkezésre álló forrás

A láperdőnél lévő töltés és zsilip helyreállítása a „Vizes élőhely-rekonstrukciók a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Somogy- és Zala megyei területein a KEHOP-4.1.0-15-2016-00056 azonosító számú projekt” keretében kerül a 2020-as évben kivitelezésre.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A közösségi jelentőségű fajok többségének védelme a kezelési egységeknél tett javaslatok megvalósítása esetén szavatolható. Az alábbiakban olyan fajok védelmével kapcsolatos intézkedésekről lesz szó, melyek a kezelési egységekben meghatározott intézkedéseken túl, speciális beavatkozást igényelnek.

A xylofág közösségi jelentőségű fajok megőrzését szolgáló intézkedések

A tervezési területen alacsony részarányúak az idős erdők. A magasabb korosztályú állományokban is kevés az elhalt, korhadó fák száma, mivel ezeket az egészségügyi termelés során általában eltávolítják. Ennek tudatában kiemelkedő jelentőségű az erdőrezervátumként nyilvántartott Zalakomár 10-11 erdőrésztetek, melyek nagyon idős égeres-körises állományokat tartalmaznak sok holtfával. Az erdőrésztetekben jelentős szaporodó populációja él a szarvasbogárnak (*Lucanus cervus*) és a skarlátbogárnak (*Cucujus cinnaberinus*) és a kerekvállú állásbogárnak (*Rhysodes sulcatus*). A területen lévő korhadó fák megőrzése kiemelkedően fontos, mivel a terület más részeiről az idős, a korhadás különböző fázisaiban lévő fák hiányoznak. Javasolt az erdőrezervátum erdőrésztetein kívüli égeres mocsárerdőkben és gyertyános-tölgyesekben lévő holtfák kímélete, a nagyon idős élő fák hagyásfaként történő megtartása.

A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) megőrzését szolgáló intézkedések

Megőrzése leginkább az erdőterületek erdei tisztásokkal érintkező szegélyeinek védelmével, azok kezeletlen állapotban tartásával biztosítható (nem ideértve a tisztások becserjésedésének és invazív fajokkal való fertőzöttségének megakadályozását, illetve visszaszorítását célzó munkákat).

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) megőrzését szolgáló intézkedések

Élőhelyeinek beerdősülését, záródását meg kell akadályozni, mozaikos kaszálással, extenzív legeltetéssel és mérsékelt cserjeirtással (cserjesávok, cserjefoltok meghagyásával). Élőhelyeinek kaszálása esetén a parcella legalább 10 %-ának kaszátlanul hagyása szükséges.

A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) megőrzését szolgáló intézkedések

A gyepek helyreállításakor célszerű a cserjeirtást úgy végezni, hogy 100-150 méterenként 10-15 méter szélességben cserjefoltok, sávok, bokorcsoportok, hagyásfák maradjanak. A cserjesávokat ajánlatos az uralkodó szélirányra merőlegesen meghagyni. A faj fejlődésmenete alapján optimálisnak vélt élőhelyi kezelési időszak (cserjeirtás cserjesávok kialakításával) augusztus - szeptember.

A nyugati pisedenevér (Barbastella barbastellus) megőrzését szolgáló intézkedések

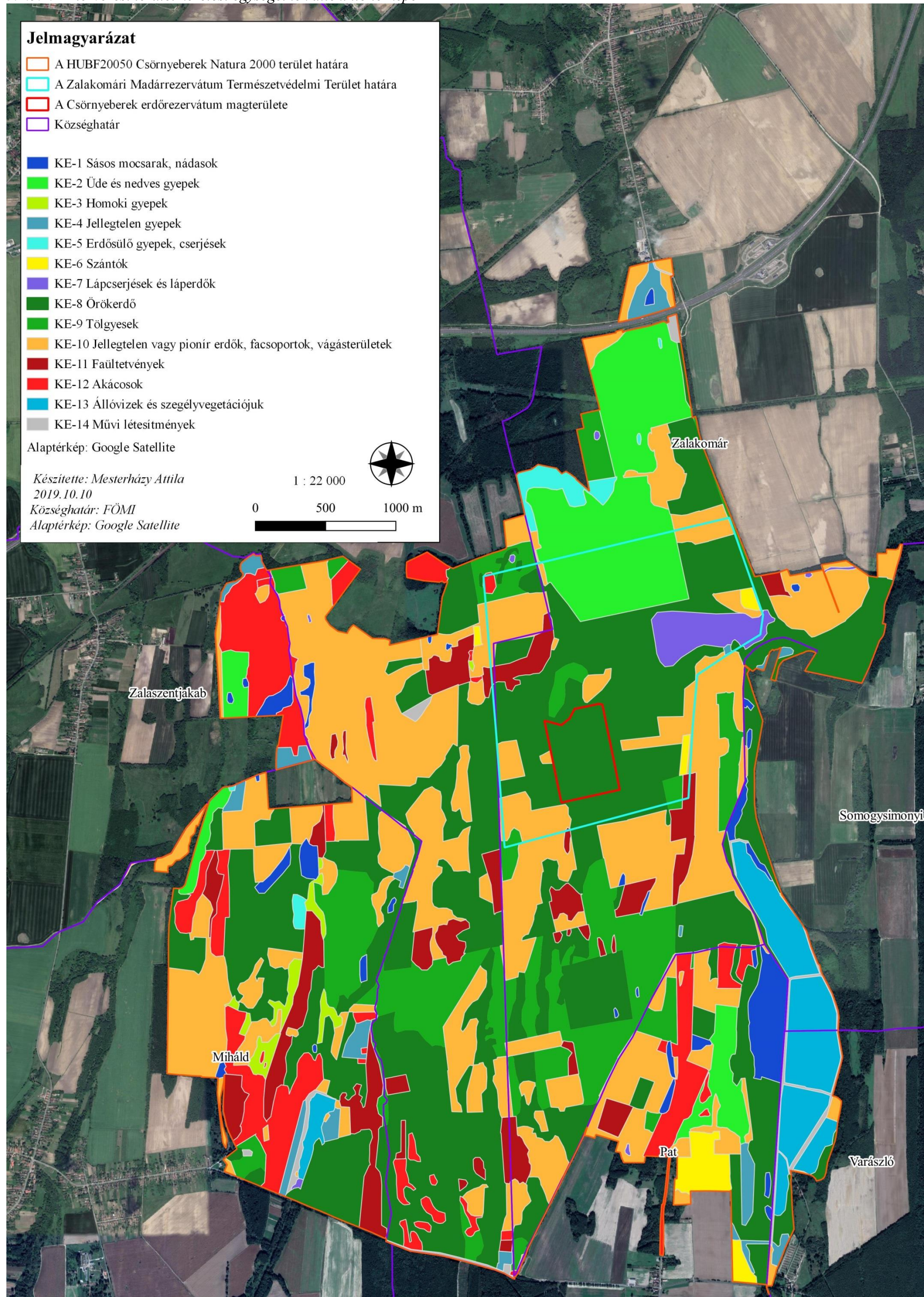
A faj megőrzése szempontjából fontos, hogy az erdőgazdálkodás során változatos fajösszetételű és korszerkezetű, fejlett cserjeszinttel rendelkező, egybefüggő erdőállományok alakuljanak ki, és hosszú távon maradjanak fenn. Mivel e fajok szálláshelyüket napi rendszerességgel változtatják, ezért odvas, kéreglevélhullós fák, álló holtfák hálózatára van szükség a területen. Az erdei vízállások és az itteni patakok környezete fontos táplálkozóterülete e fajoknak, ezért kiszáradásuk elkerülése érdekében a vízfelületet árnyaló fákat a fahasználatokkor kímélni kell.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

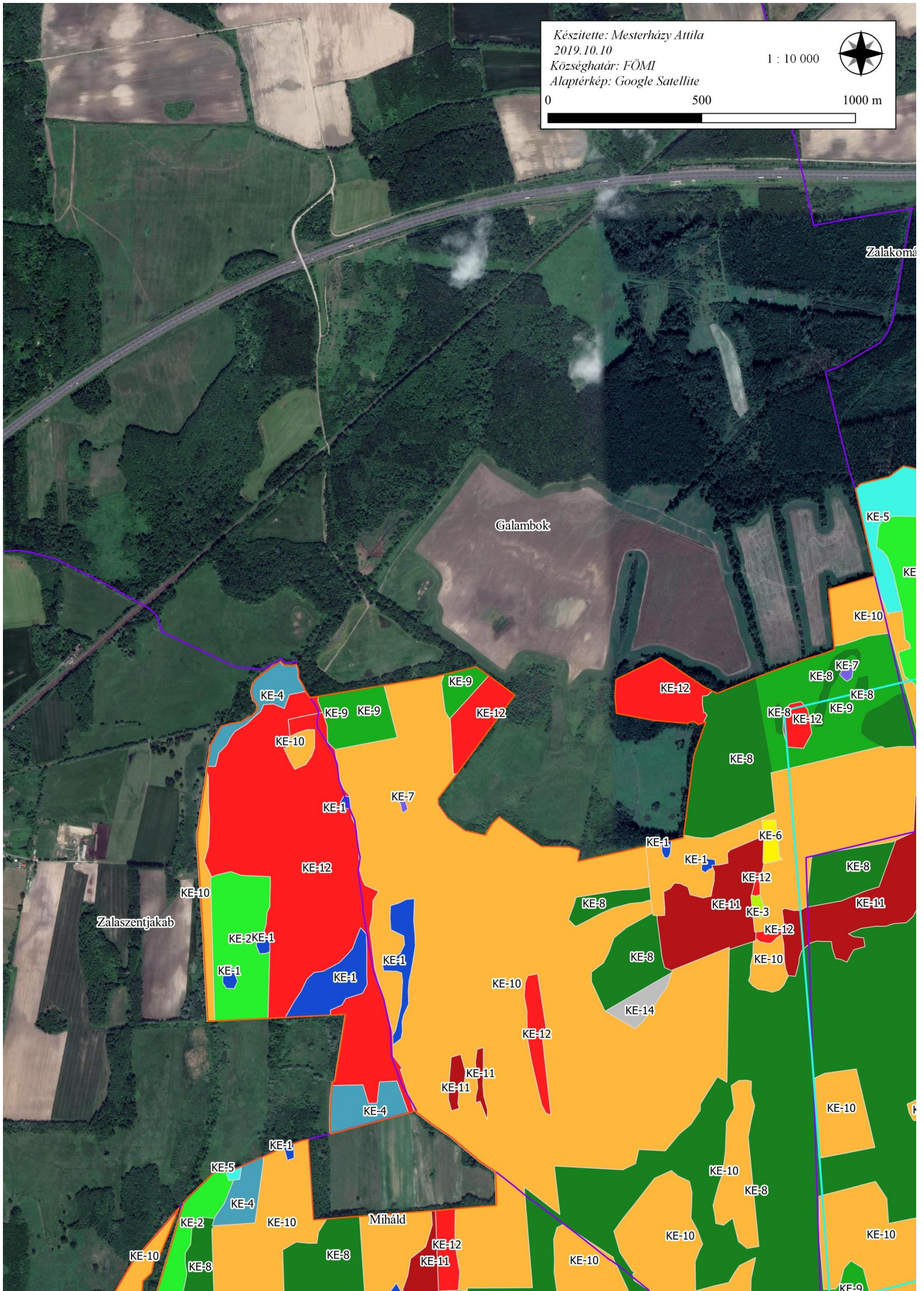
A tervezési terület állapotának folyamatos értékelése, és a kezelési javaslatok aktualizálása érdekében szükséges a terület élőhelytérképezését és a jelölő állatfajok állományfelmérését legalább 10 évente megismételni. Javasolt a jelölő fajok közül az erdőkhöz kötődő fajok (skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), kerekvállú állásbogár (*Rhysodes sulcatus*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Euphydrias maturna*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)) állományméretének rendszeres nyomon követése hároméves gyakorisággal.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)

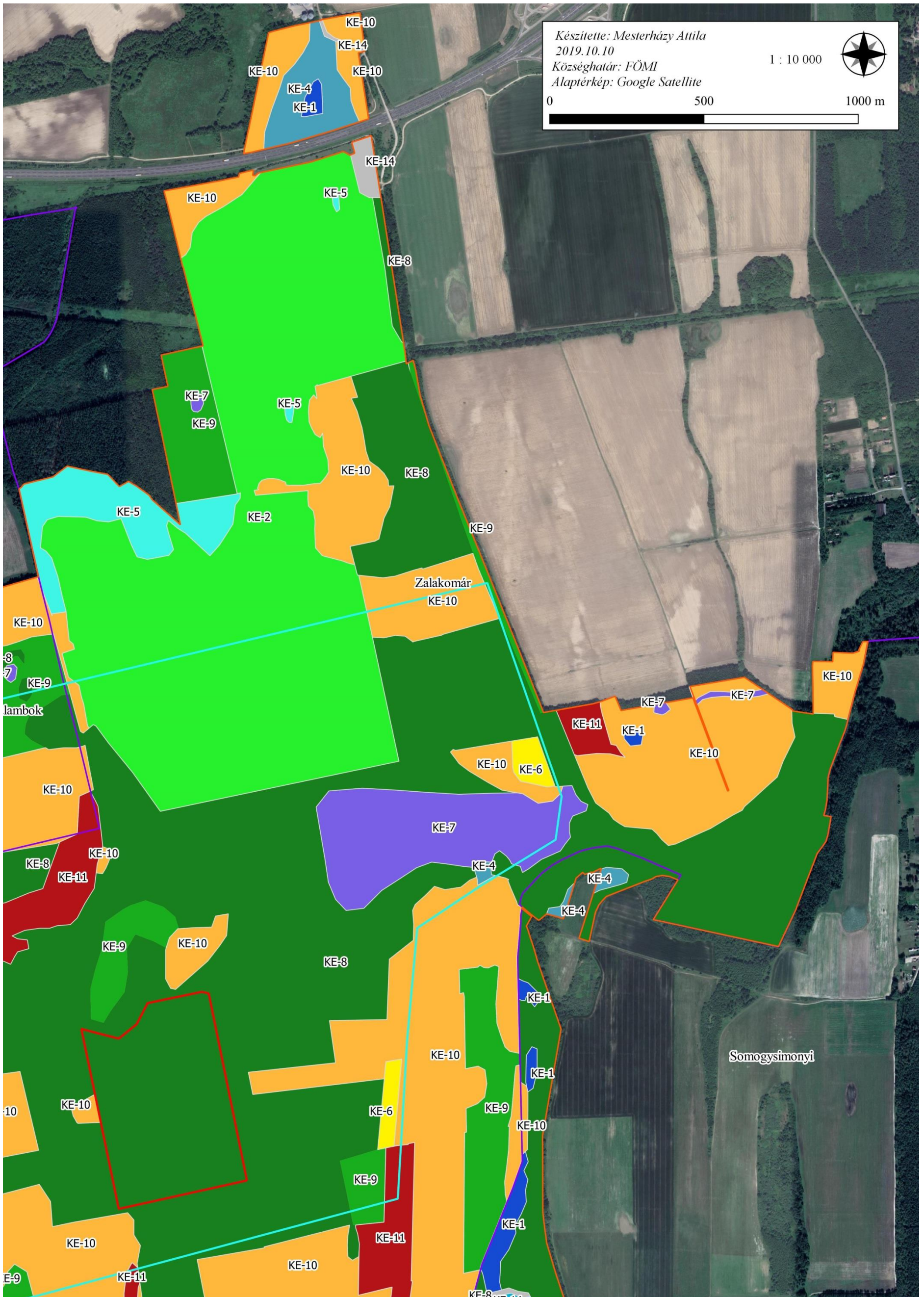
3.2.5.1. A tervezési terület kezelési egységeinek áttekintő térképe

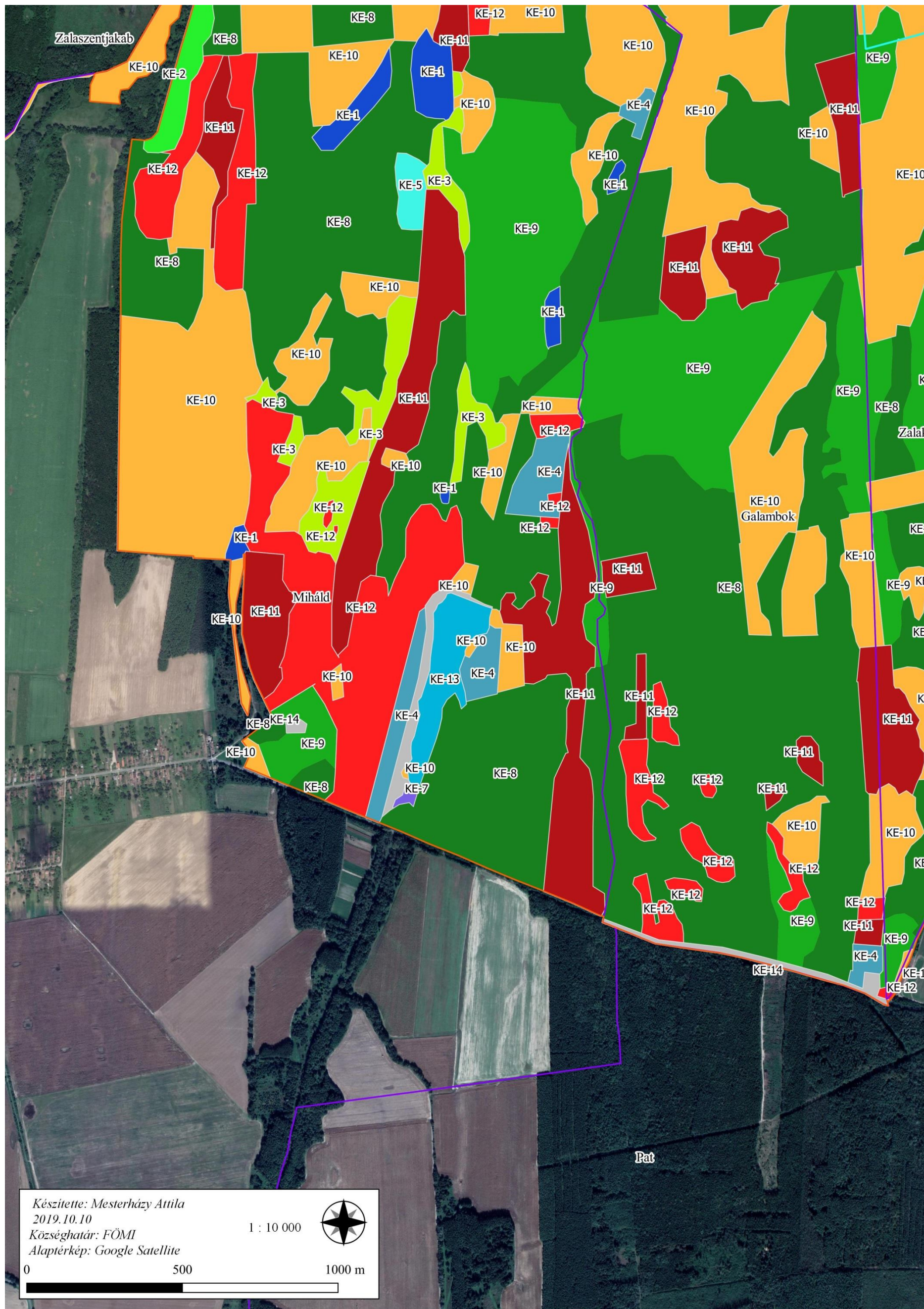
3.2.5.2. A tervezési terület kezelési egységei 1. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)

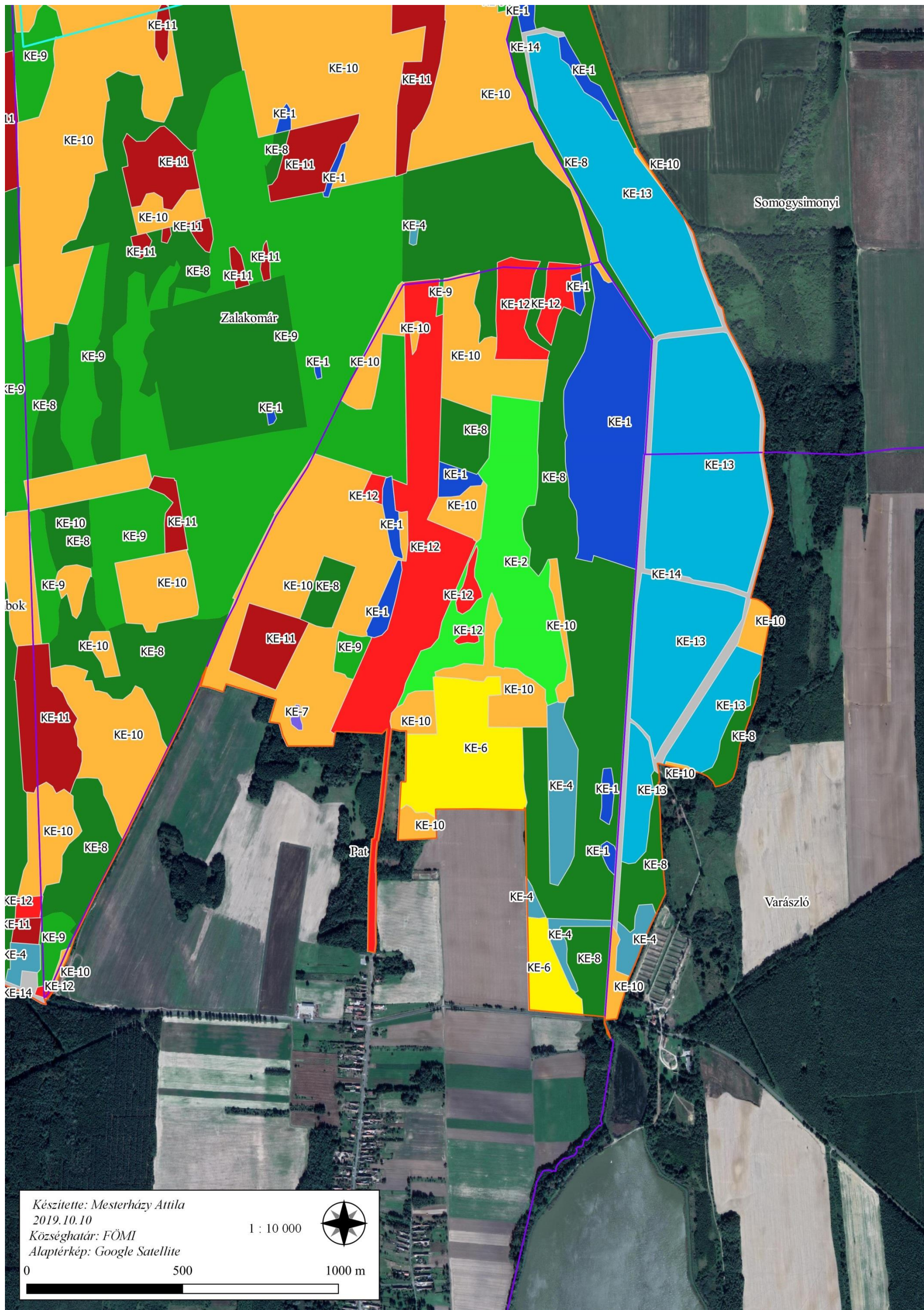
3.2.5.3. A tervezési terület kezelési egységei 2. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)

3.2.5.4. A tervezési terület kezelési egységei 3. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)

3.2.5.5. A tervezési terület kezelési egységei 4. (Jelmagyarázat a 3.2.3.6. számú melléklet alatt)

3.2.5.6. Jelmagyarázat a Csörnyeberek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységeit ábrázoló térképlapokhoz

- A HUBF20050 Csörnyeberek Natura 2000 terület határa
- A Zalakomári Madárrezervátum Természetvédelmi Terület határa
- A Csörnyeberek erdőrezervátum magterülete
- Községhatár

Kezelési egységek

- KE-1 Sásos mocsarak, nádasok
- KE-2 Üde és nedves gyeppek
- KE-3 Homoki gyeppek
- KE-4 Jellegtelen gyeppek
- KE-5 Erdősülő gyeppek, cserjések
- KE-6 Szántók
- KE-7 Láp-cserjések és láperdők
- KE-8 Örökerdő
- KE-9 Tölgyesek
- KE-10 Jellegtelen vagy pionír erdők, facsoportok, vágásterületek
- KE-11 Faültetvények
- KE-12 Akácok
- KE-13 Állóvizek és szegélyvegetációjuk
- KE-14 Művi létesítmények

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Csörnyeberek (HUBF20050) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó, melyet a gyepterületek vonatkozásában a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben foglaltak egészítik ki. A védett természeti értékek, valamint a természeti területek általános védelmének háttérét a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény adja. A tervezési terület része a Zalakomári Madárrezervátum Természetvédelmi Terület.

A terület teljes egésze az országos ökológiai hálózat része is egyben (ld. 1.6. fejezet) e tekintetben a 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről határozza meg a területhasználat kereteit.

A tervezési terület több, mint fele a Magyar Állam tulajdonában áll, a vagyoni kezelői legtöbb esetben a Zalaerdő Erdészeti Zrt., kisebb részben a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság gyakorolja. A magántulajdonban lévő (illetve önkormányzati) területek túlnyomó része is erdőterület, kisebb részben nem erdőként nyilvántartott területek.

A magántulajdonosok számára mind az erdők, mind pedig a gyepek és a szántók esetében léteznek támogatások az alábbiakban részletezettek szerint.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.2. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti évben a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrésztlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen elérhető támogatások rövid ismertetése

Mezőgazdálkodás

A tervezési terület mindössze 2 %-át teszik ki rét, illetve legelő művelési ágú ingatlanok, de a szántó művelési ágban nyilvántartott területek térfoglalása sem haladja meg jelentősen az 1,5 %-ot. A valóban gyepként, illetve szántóként művelt területek aránya ennél még alacsonyabb, hiszen helyüket a művelés felhagyását követően cserjések, erdőállományok vették át. E területeken az egységes területalapú támogatással párhuzamosan a Vidékfejlesztési Program részeként lehet pályázni az Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásra és a Natura 2000 gyepterületek tekintetében biztosított kompenzációs kifizetésekre. Ezek közül a Natura 2000 támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatának kötelezettségeiért igényelhető kompenzáció. Az AKG különböző programjai az extenzív gyep-, és szántógazdálkodást támogatják önkéntes alapon.

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges ételkészítés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér

Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet tartalmazza

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2019. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 142,8 euró (45 700 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÉ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az *éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről* szóló *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védetség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoznak meg.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÉ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető, élőhelykezeléssel összefüggő támogatások

Élőhelykezeléssel összefüggő mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 5) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 6) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 7) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 8) VP4-4.4.2.1-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése
- 9) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 10) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

ÉLŐHELYKEZELÉSEL ÖSSZEFÜGGŐ MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

A fontosabb támogatások részletes ismertetése:

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával. Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előírás csoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállításánál. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előírás csoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhon** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételekiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15) és VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18)

A felhívások célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyep földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év.

ÖKO 15 esetén a 2016. január 1-én, ÖKO 18 esetén 2019. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5 évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemben keresztül igényelhetik.

A felhívások további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugár
- 2) gyep

- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult **szántó hasznosítású** területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése;
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvénnel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsítfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-4.4.2.1-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából.

A beruházások a természeti erőforrásokra, természeti környezetre pozitív hatásúak, csökkentik a felszíni vizeket érő eróziós, deflációs hatásokat, mérséklék a kijuttatott anyagok lemosódását, továbbá jobb vízellátású, illetve mozaikosabb terület kialakítását eredményezik, valamint az

aszály-érzékenység csökkentését szolgálják.

Önállóan támogatható tevékenységek:

a) Területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, fejlesztése, a mélyfekvésű, vízvisszatartásra alkalmas területeken

- Vízkormányzási művek kialakítása: vízelvezető árok, csatorna, átművelhető vápa kialakítása a vízvisszatartásra alkalmas terület felé;
- Vízvisszatartást szolgáló műtárgy;
- Vízvisszatartásra alkalmas terület kialakítása;
- Kisszelvényű, átművelhető lokalizációs töltés kialakítása.

b) Erózió elleni védelmet biztosító létesítmények kialakítása, fejlesztése

- Terasz
- Sánc
- Padka
- Bakhát
- Rőzsefonat
- Talajfogó gát
- Gyepes gyűjtőárok
- Vízmosások feltöltése.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelemkiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Erdőgazdálkodás

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm.

rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja a fásítások, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése a jelenlegi erdőzónában és az alföldi erdőssztyepp területeken, hozzájárulva a mezőgazdasági és az állattenyésztési termelékenység növeléséhez. Az agrár-erdészeti rendszerek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása;
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása;
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs készségének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- a) Örökerdő gazdálkodás;
- b) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása;
- c) Természetkímélő anyagmozgatás.

Az **Örökerdő gazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése;
- b.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen lékkerítés építése;
- b.) villanypásztor létesítése;
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése;
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rózsefonat készítése;
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott

termőhelynek megfelelő természetes erdőtüskésüléseköré történő átalakítás erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatható. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villanypásztor létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása.

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés.

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulóhely és településkörnyéki kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

Mindkét célterületen kizárólag **korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli erdőgazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a

lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magán-jogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása		X	X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		Támogatásra jogosult még: települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vívisszatartás** és a **vívisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A fontosabb ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
	VP-4-11.1.-11.2.-18. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

<p>46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)</p>	<p>VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása</p>
<p>66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése</p>
<p>144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások</p>
<p>38/2010. (IV. 15.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzésére nyújtandó támogatások részletes feltételeiről</p>	<p>VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése</p>

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A mezőgazdasági területek jelenlegi támogatásával az alapvető probléma, hogy a programok nem eléggé specifikusak az előforduló jelölő értékek és azok élőhelyigényei szempontjából. Emellett megemlítendő, hogy a gyepeken lévő cserjés élőhelyszegélyek kiesnek a támogatható területből. A jelenleg elérhető horizontális AKG programokat a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírás-javaslatok képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. Ennek keretében kellene felülvizsgálni a cserjés szegélyélőhelyek támogatható területbe vonásának lehetőségét, hogy azok fenntartása ne okozzon jövedelemkiesést a gazdálkodónak. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. A jogszabályban rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi AKG programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előírás-csomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával két lényeges probléma merül fel: az állami tulajdonú erdők vagyongazdálkodóinak Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetésekből és az erdő-környezetvédelmi kifizetésekből való kizárása, valamint az elérhető programok túlságosan általános jellege.

A jövőben javasolt az állami tulajdonú gazdálkodókra is kiterjeszteni a kompenzációs kifizetés igénybevételeinek lehetőségét. Ezzel az állami gazdálkodók is ösztönözhetőek lennének a földhasználati szabályok pontosabb betartására. Emellett fontos lenne a kompenzáció mértékét az erdőtervben előírt természetvédelmi célú korlátozások függvényében megállapítani.

A jelenleg működő erdő-környezetvédelmi program tematikus előírás-csoportjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírás-javaslatok képeznek, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra.

A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem tematikus előírás-csoportok nagy előírás-csomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül. A rendszer elindításához szükséges a kezelési egységek és az erdőrészek átfedésének egyeztetése. Amennyire lehetséges, kívánatos az erdőrészek határait a kezelési egységek határaihoz igazítani. Ahol ez nem lehetséges, a kezelési egységeket állományrészekként kell elkülöníteni a részleten belül.

3.3.2. Pályázati források

Jelenleg a tervezési terület vonatkozásában egyetlen futó pályázat van. „Vizes élőhely-rekonstrukciók a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Somogy- és Zala megyei területein a KEHOP-4.1.0-15-2016-00056 azonosító számú projekt” keretében a Miháldi-vízfolyáson átvezető út töltésének és az azon lévő zsilipnek a rekonstrukciója valósul meg. A rekonstrukciós beavatkozás javítja majd a közeli láperdő vízellátását, ezáltal kedvező hatással lesz a 91E0* Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek közösségi jelentőségű élőhelyre.

A jövőben elsősorban az állami tulajdonú erdők átalakítása, állapotuk javítása lehet reális pályázati cél további KEHOP forrásból a 91E0* Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők, és a 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek megőrzése, kiterjedésének növelése céljából.

3.3.3. Egyéb

A kezelési javaslatok megvalósításának egyéb eszközei nem szükségesek.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Csörnyeberek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervének készítése során szükség szerint az önkormányzatokkal, a Zala és Somogy megyei Kormányhivatal szakembereivel, valamint az egyéb érintettekkel (pl. vadásztársaságok) felvettük a kapcsolatot. Ezek célja többnyire adatkérés, adategyeztetés, tájékoztatás volt.

Előkészítés

A véleményezés előkészítésének fázisában összegyűjtöttük az érintett települések önkormányzatainak (polgármesterek, jegyzők, önkormányzati hivatalok), az érintett hatóságok és állami kezelő szervezetek, szakmai érdekképviseletek, civil szervezetek, tudományos és szakmai intézmények és szakemberek elérhetőségeit (e-mail). A lista összeállításában a kormányhivatal munkatársaitól kaptunk segítséget, amit köszönettel vettünk.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A terv véleményezésre kész formában a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján volt elérhető 2019. november 4-től 2019. november 27-ig. 2019. november 25-én a fenntartási tervről a kommunikáció címzettjeinek meghívásával egyeztető fórumot tartottunk Zalaszentjakabon. Az érintettek elektronikus úton értesítést kaptak, melyben véleményezésre lettek felkérve, egyúttal a terv elérhetőségéről (letöltés elérhetősége a világhálón) is útmutatót kaptak.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A 275/2004.(X.8.) Korm.rendelet 4. § (4) alapján egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal, az alapszabály (alapító okirat) szerint környezet- és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetekkel, a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervekkel és települési önkormányzatokkal, a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel, valamint ezek gazdasági érdek-képviseleti szerveivel.

Fentiek alapján a véleményezésre felkért szervezetek az alábbiak voltak:

igazgatóság	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság Csopak Kossuth u. 16.
társadalmi szervezetek	Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány 8744 Orosztony, Temesvári u. 8.
	Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Zala Megyei Helyi Csoport
	Zöld Zala Természetvédelmi Alapítvány 8900 Zalaegerszeg, Závodszky u. 1/d
	Göcsej Természetvédelmi Alapítvány 8984 Gomboszeg, Petőfi u. 1.

államigazgatási szervek	Kaposvári Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály 7400 Kaposvár, Fodor József tér 1
	Kaposvári Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztály 7400 Kaposvár, Guba Sándor u. 20.
	Somogy Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály 7400 Kaposvár, Nagy Imre Tér 1.
	Kaposvári Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztály 7400 Kaposvár, Guba Sándor u. 20.
	Kaposvári Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály 7400 Kaposvár, Damjanich u. 11-15.
	Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 36.
	Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81.
	Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály 8900 Zalaegerszeg, Kosztolányi u. 10.
	Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 36.
	Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Mártírok u. 35-39. II. emelet
település önkormányzatok	Galambok Közös Önkormányzati Hivatal 8754 Galambok, Ady u. 2.
	Zalakomári Közös Önkormányzati Hivatal 8751 Zalakomár, Tavasz utca 13.
	Nagyszakácsi Közös Önkormányzati Hivatal 8739 Nagyszakácsi, Kossuth u. 166.

	Somogyzsitfa Közös Önkormányzati Hivatal 8734 Somogyzsitfa, Május 1. út 64.
	Nagyrécese Közös Önkormányzati Hivatal 8756 Nagyrécese, Kossuth u. 48.
tulajdonosok, kezelők	Zalaerdő Erdészeti Zrt. 8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.
	Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége 1021 Budapest, Budakeszi út. 91.
	Országos Magyar Vadászkamara Vas Megyei Területi Szervezete 9700 Szombathely, Puskás Tivadar u. 7.
	Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság 9700 Szombathely, Vörösmarty u. 2.
	Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. 8600 Siófok, Horgony u.1
	Karvalics Sándor 8825, Pat, Fő u. 9.
	Cser Attila 8800, Nagykanizsa Szekér u. 53/A/5
	Szemán László agroviva.hungaria@gmail.com
	Kiss Viktor viktorkiss.nai@gmail.com

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az egyeztetési folyamat során megkeresett szervezetek listáját és a vélemények felhasználásának dokumentációját a 4. táblázat mutatja be részletesen. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az észrevételek tartalmát, és a terv vélemények alapján történt változásait. Érdemi, módosításra irányuló észrevételeket a Zalaerdő Erdészeti Zrt., a Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztálya és a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. fogalmaztak meg.

A Zalaerdő Erdészeti Zrt. túlzónak tartotta egyes korlátozások (vegyszerhasználat, időbeni korlát) bevezetését. Álláspontjuk szerint a tervekben megfogalmazott javaslatok sok esetben ellentétesek, szigorúbbak az erdőtörvény időközben megváltozott előírásaival, illetve a javaslatok sok esetben erdészeti szakmai szempontból megalapozatlanok, nem indokoltak, de nem is kivitelezhetőek. A gazdálkodó szerint a terv nem veszi figyelembe a gazdasági érdekeket és a klímaváltozás jövőbeni hatásait. A gazdálkodó egyes javaslatai a szövegben átvezetésre kerültek, de az észrevételek alapján a szöveg a legtöbb esetben nem módosult, melynek indoklása a 3. táblázatban található.

A Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztálya levélben a szántók kapcsán előírtakat kifogásolta. Álláspontjuk szerint a vegyszerhasználatok korlátozása ellehetleníti a mezőgazdálkodást és környezeti károkat (kártévők elszaporodása) okozhat. Továbbá megjegyezték, hogy m a területen a szántóföldi növénytermesztés csekély mértékű, főként vadföldgazdálkodásból áll, így az ott folyó növénytermesztés nem a termésmennyiség fokozását szolgálja. A javaslatok többsége nem került átvezetésre, melynek indoklása a 3. táblázatban található.

A varáslói halastavak kezelője a Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. levelükben a kitermelt iszap helybeli deponálásának és a hínárkaszás kizárását kifogásolta. Mivel ezek a tevékenységek nincsenek hatással közösségi jelentőségű fajra vagy élőhelyre, a javaslatok átvezetésre kerültek, a dokumentáció ezek alapján módosult.

3. táblázat: A beérkezett vélemények összesítése

No.	Véleményező	Válasz ügyszám	Időpont	Megküldött nyilatkozat, vélemény	Felhasználás, intézkedés módja
1.	Zalaerdő Erdészeti Zártkörűen Működő Részvénytársaság 8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.	Ügyszám nélküli, nem iktatott, osztályvezetői vélemény	2019.12.02.	<p>„KE-7 Lápceserjések és láperdők Mivel mindössze 22,82 hektárt érint az egyébként legszigorúbb szabályozás, nincs hozzá megjegyzésünk.”</p> <p>„KE-8 Örökerdő Mivel a tervezet elkészítése óta történtek fakitermelések, így a mellékelt térkép korrekcióra szorul.”</p> <p>KE-8 Örökerdő „Ezekre az erdőterületekre vonatkozóan mindössze 100-300 négyzetméteres lécekkel történő bontások lehetőségét adná” (...). „Mivel a kijelölt terület-egységek zöme kocsányos tölgyes” ez „ellentétes hatást fog eredményezni, a kis lécekben a fényigényes tölgy csemeték ki fognak veszni, folyamatos mesterséges pótlást indukál a helyzet, illetve a terület gyommentesen tartása drasztikus vegyszeres beavatkozást igényel.” A kis léces erdőfelújítást esetleg ki lehetne váltani erdőrésztelenként délről indított 1-2 hektáros kulisszás felújító vágásokkal, amelyekkel szintén biztosítható az erdőrésztlet többkorúsága, ugyanakkor a felújítási szint fényhez jutása is. Ugyancsak figyelembe kell venni azt, hogy a kis lécek esetében a fajlagos költségek exponenciálisan megnőnek, míg az 1-2 hektáros művelési nagyság már kezelhető. A javaslatban szereplő véghasználati területi megkötés mind gazdasági, mind felújítási szempontok miatt elfogadhatatlan.</p> <p>KE-9 Tölgyesek „Bár a fiatal erdőket sorolta ide, a kezelési javaslat (kis változtatásokkal) megismétli az előző kategóriára vonatkozó véghasználati gondolatokat. Ennél a kategóriánál átlagos korából adódóan egy olyan javaslat, amely 3-4 erdőtervi cikluson keresztül bevezeti az örökerdő vagy száraló üzemmódot – megfelelő</p>	<p>Tudomásul vettük, intézkedést nem igényel.</p> <p>A fenntartási terv hosszú időtávra készülő természetvédelmi stratégiai terv, melynek kezelési egységei nem változhatnak minden fahasználatot követően. A vágásterületeken a felújítást követően kell a kezelési egységre vonatkozó előírásokat, a közösségi jelentőségű élőhelyek kialakulását és kedvező állapotának megőrzését biztosító elveket érvényesíteni. Az észrevétel nyomán ezért a térképmelléklet nem módosult.</p> <p>A vágásterületek ajánlott méretei a tervekészítők terepi tapasztalatain (pl. az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Pro Silva elvek szerint kezelt kísérleti erdőállománya Csörötneken) alapulnak. A megadottnál nagyobb vágásterületeken, különösen a tölgyesek esetében a vágástéri gyomnövényzet ugyanis rendszerint elnyomja a felhozni kívánt fafajok fiatal egyedeit, míg a korlátozott fényviszonyok közepette (amennyiben a nagyvadak károkozását sikerül megelőzni) a főfafaj különösebb ápolás nélkül is fel tud újulni. A folyamatos erdőborítást biztosító erdőkezelés költségei bizonyítottan kisebbek, mint a nagy művelési nagysággal működő vágásos erdőgazdálkodásé (ld. pl. Frank T., Szmorad F., Korda M. 2018: Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken, Rosalia kézikönyvek 4., Duna-Ipoly Nemzeti Park</p>
	Zalaerdő Erdészeti Zártkörűen Működő Részvénytársaság 8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.	Ügyszám nélküli, nem iktatott, osztályvezetői vélemény	2019.12.02.		

<p>Zalaerdő Erdészeti Zártkörűen Működő Részvénytársaság 8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.</p>	<p>Ügyszám nélküli, nem iktatott, osztályvezetői vélemény</p>	<p>2019.12.02.</p>	<p>ütemezéssel, és az előhasználatok lehetőségének biztosításával elfogadható, jelen formájában nem.”</p> <p>KE-10 Jellegtelen és pionír erdők, facsoportok és vágásterületek „A 41. oldalon KE-7 szerepel, de a tervezet logikáját figyelembe véve, minden bizonnyal KE-10.” Elvi tévedésnek tartom a felújítások területét is ide sorolni, hiszen évről évre változnak. A kiváltandó állományok kitermelése esetén hibásnak tartom a kis területű véghasználatok előírását, mivel az eleve alacsony ökológiai értékű állományok vágásérett korosztályait inkább minél gyorsabban, nagyobb területű véghasználatokkal, egy-egy erdőtervi cikluson belül ki lehetne váltani.</p>	<p>Igazgatóság, Budapest). A fent írtak miatt a terv az észrevétel nyomán nem módosult.</p> <p>A javaslat nyomán töröltük a kezelési előírások közül a legfeljebb „2000 m²-es vágásterület” mondatrészt. Az ebben a kezelési egységbe sorolt állományok fiatal kora a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra való áttérés szempontjából kedvező, hiszen a fiatal állományok szerkezete könnyen alakítható. Ezért az átállás már most megkezdhető, illetve megkezdendő.</p>
<p>Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81.</p>	<p>ZAF/010/01938-3/2019 T32</p>	<p>2019.11.21.</p>	<p>KE-11 Faültetvények „A területen található fenyeveseket és vörös tölgyeseket sorolta ide, helytelenül 963,04 hektár területet feltüntetve. A javaslat lényegi eleme a fafajcsere, amely megfelelő ütemezéssel és támogatással elfogadható.”</p>	<p>Az észrevételnek megfelelően a hibás kódot javítottuk.</p> <p>A vágásterületként térképezett területeken hosszú ideig csak jellegtelen faállomány lesz majd, ezért kerültek a KE-10 kezelési egységbe. Az ebbe a kezelési egységbe sorolt állományoknál nem tartjuk elfogadhatónak a „minél gyorsabban, nagy területű véghasználatokkal” történő átalakítás gondolatát, hiszen ez esetben nem javítanánk, hanem újra visszavetnénk ezeket az állományokat a regeneráció elején járó állapotba. Az észrevétel nyomán a terv nem módosult.</p>
<p>Zalaegerszegi Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Növény - és Talajvédelmi Osztály 8900 Zalaegerszeg, Kinizsi u. 81.</p>	<p>ZAF/010/01938-3/2019 T32</p>	<p>2019.11.21.</p>	<p>KE-12 Akácok A tervezet fafajcserét javasol, amely megfelelő ütemezéssel elfogadható. A tervezet kitér a holtfát tartalmazó idős állományok kialakítására, ez nem egyértelmű, hogy az akácra vagy már a kicserélt fafajú erdőkre vonatkozik.</p> <p>Egyetértünk a javaslattal, hogy a vadállomány csökkentésével el kell érni, hogy az erdőfelújításokat kerítés nélkül is el lehessen végezni.</p> <p>SZ14 „A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.” kapcsolatban álláspontunk, hogy a feltörő gyomok, felszaporodó növényi károsítók akkumulációja jelentős gazdasági veszélyt és környezetvédelmi problémát okozhat.</p>	<p>A jelzett, kiterjedésre vonatkozó hibát kijavítottuk. Az észrevétel egyéb intézkedést nem igényel.</p>

	<p>Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. 8600 Siófok, Horgony u. 1</p>	<p>Iktatószám nélkül, emailben érkezett</p>	<p>2019.11.26.</p>	<p>SZ19 Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.” előírás növényvédelmi szempontból nem értelmezhető. A növényvédő szerek a környezeti veszélyesség szempontjából kerülnek besorolásra. Mivel kb 80%-uk ebbe a kategóriába van besorolva, tiltásuk ellehetleníti a mezőgazdálkodást. Javasoljuk az AKG vagy a zöldítési szabályok előírását a hozzá tartozó támogatások alkalmazásával.</p> <p>SZ20 „Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.” előírás növényvédelmi szempontból nem értelmezhető. Javasoljuk az AKG vagy a zöldítési szabályok előírását a hozzá tartozó támogatások alkalmazásával.</p> <p>SZ22 Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.” előírás egyrészt ellehetleníti a mezőgazdálkodást, másrészt környezeti károkat okozhat.</p> <p>SZ24 „Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.” előírással kapcsolatban állásponturnk az, hogy a rezisztens gyomok felszaporodása esetén alkalmazásuk szükséges, valamint az állományszárító alkalmazások használata is szükséges</p> <p>SZ 25.”Rovarölő szerek nem alkalmazhatók” előírással kapcsolatban állásponturnk az, hogy a karantén károsítók előfordulása esetén alkalmazásuk elkerülhetlenné válhat.</p> <p>V14 - A vízi növényzet és a part menti növényzet nem irtható (vágás, nádégetés, cserjék kivágása): A halgazdálkodási tevékenység során a tómederben kialakuló vízinövény (nád, gyékény, hínár, stb.) borítás nem kívánatos, hiszen az jelentősen csökkenti a halastavak hozamát, ezért ezt a vállalást nem támogatjuk. A part menti sávban elhelyezkedő nádasok, gyékény sávok, valamint a tavak sekély parti részein elhelyezkedő</p>	<p>Mivel a kezelési javaslatokban egyértelműen szerepel, hogy „fehér akác (Robinia pseudoacacia) összes egyede eltávolítandó”, nem kéréses, hogy a holt faanyagra is ez vonatkozik. Az észrevétel alapján a terv nem módosult.</p> <p>Az észrevétel intézkedést nem igényel.</p> <p>A Natura 2000 területen belül a szántók térfoglalása csekély, a meglévők is döntően vadföldek, extenzívek. Ezek általában közösségi jelentőségű élőhelyekkel érintkeznek, így fontos, hogy a jövőben is minél kevesebb vegyszerhasználat történjen rajtuk. Az észrevétel alapján a terv nem módosult.</p> <p>A Natura 2000 területen belül a szántók térfoglalása csekély, a meglévők is döntően vadföldek, extenzívek. Ezek általában közösségi jelentőségű élőhelyekkel érintkeznek, így fontos, hogy a jövőben is minél kevesebb vegyszerhasználat történjen rajtuk. Az itteni szántók, mivel többnyire a vadgazdálkodást szolgálják, nem a hozam maximalizálása a cél. Az észrevétel alapján a terv nem módosult</p> <p>A nem szelektív szerek használata a szántókkal szomszédos jelölő élőhelyek közösségi jelentőségű rovarfajaira is hatással lehet, ezért javasolt a szelektív szerek alkalmazása. Az észrevétel alapján a terv nem módosult</p>
--	--	---	--------------------	--	---

			<p>hínár foltok nem befolyásolják a halastavi termelést, így azokat évről-évre zavartalanul nőhetnek</p> <p>V16 - A meder kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani. Ez a vállalat csak nagyon nagy anyagi ráfordítással kivitelezhető. Javasolom az az alábbiak szerint változtatni: A mederkotrásból származó iszap a halastó medrében kialakított kazettában deponálható.</p>	<p>Az észrevétel alapján az előírást kivettük.</p> <p>A Natura 2000 területen belül a szántók térfoglalása csekély, a meglévők is döntően vadföldek, extenzívek. Ezek általában közösségi jelentőségű élőhelyekkel érintkeznek, így fontos, hogy a jövőben is minél kevesebb vegyszerhasználat történjen rajtuk. Az itteni szántók, mivel többnyire a vadgazdálkodást szolgálják, nem a hozam maximalizálása a cél. Az észrevétel alapján a terv nem módosult</p> <p>Az észrevétel alapján az előírást kivettük.</p> <p>Az észrevétel alapján az előírást kivettük.</p> <p>Az észrevétel alapján az előírást kivettük.</p>
--	--	--	---	--

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBF20050 Csörnyeberek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBF20050 Csörnyeberek Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. május „20.”